Un ghid practic pentru aspirantul la doctorat în Statele Unite
— ediţia a doua —

Compilat de Mihai Budiu (mihaib+@cs.cmu.edu) din surse variate

august 1997
revizuit ianuarie 1999
mici corecturi iunie, iulie 1999

Acest text este accesibil pe Internet de la `http://www.cs.cmu.edu/~mihaib/ghid-doc`. Versiuni Postscript (`http://www.cs.cmu.edu/~mihaib/ghid-doc.ps.gz`)
şi text (`http://www.cs.cmu.edu/~mihaib/ghid-doc.txt`) sunt disponibile.

Autorul poate fi contactat prin **e-mail** la `mihaib+@cs.cmu.edu`.

Cuprins

Partea I
Vreau sau nu la doctorat?

1 Cui i se adresează acest document

Principala mea audienţă (cel puţin la ea mă gîndesc acum) este constituită din studenţii care, ca şi mine, au terminat studiile (facultatea) în ţară, au obţinut diploma şi vor să plece pentru studii doctorale în Statele Unite.

Presupunînd că l-am scris bine, documentul se poate însă dovedi util şi celor care vor să facă studiile de bază în Statele Unite; puţine secţiuni sunt specifice numai doctorandului.

În fine, dacă muzele s-au îndurat de mine, poate că părţi din acest document vor trezi interesul oricărui ins care vrea să ştie cum merge învăţămîntul în altă parte decît la noi, şi anume într-un loc unde merge foarte bine.

Dacă nu, nu.

2 Introducere

Am încercat să strîng în acest text experienţa celor care au plecat la studii în Statele Unite ale Americii, în speranţa că voi fi de folos celor care vor să facă acest pas şi nu ştiu de unde să apuce. Recunosc că, atunci cînd am început eu însumi procedurile, nu ştiam prea bine nu numai *cum* să procedez, ci nici măcar ceea ce mă aşteaptă "dincolo" şi dacă merită deplasarea. Vreau deci să umplu parţial acest gol de informaţie.

Pentru că prea multă informaţie este de asemenea cîteodată dăunătoare, voi încerca să pun în acest document numai lucrurile care *nu* sunt mai mult sau mai puţin evidente. Acest document se bazează deci pe *surprizele* mele şi ale prietenilor mei, şi încearcă să ofere răspunsurile pe care le-am găsit numai cu un oarecare efort. Informaţia care este la-ndemîna oricui se osteneşte un pic va lipsi din acest document.

Termenii specializaţi din limba engleză nu se vor bucura întotdeauna de traducere; n-ar folosi la mare lucru, dealtfel. Termenii englezeşti vor fi puşi între ghilimele sau în paranteze; documentul va fi plin de barbarisme. Cuvintele prezente în **index** sunt marcate cu litere grase (bold) în text.

Prezentarea acţiunilor necesare este făcută în ordine cronologică, dar anumite faze din procesul strămutării se pot inversa.

Pe alocuri spun doar "America": a se citi "Statele Unite" peste tot.

2.1 Avertisment

Am încercat cu onestitate că în acest document să pun numai informaţii exacte. Circumstanţele însă pot varia pentru fiecare persoană în parte şi anumite lucruri se pot dovedi false pentru unele conjuncturi. Îmi declin orice responsabilitate pentru orice fel de daune sau neplăceri care rezultă din folosirea acestui document şi nu promit că vreuna din părţile sale este perfect corectă. Pentru că nu sunt un profesionist în domeniu, de asemenea nu promit că sursele de informaţie pe care le indic sunt exhaustive şi corecte; de pildă multă investigaţie ar fi necesară pentru a găsi toate adresele utile, etc. Nu am făcut aceste investigaţii decît în măsura în care am avut nevoie. Sunt deschis pentru orice sugestii de îmbunătăţire a structurii acestui document. Cei care beneficiază de acest document şi observă erori, omisiuni şi anacronisme sunt rugaţi să mi le aducă la cunoştinţă.

Eu am plecat la doctorat în vara anului 1996; lucrurile se pot schimba şi anumite proceduri se pot simplifica. Să sperăm.

2.2 Mulţumiri

Părţi din acest document au fost scrise de Raluca Budiu. Tiberiu Chelcea a făcut observaţii foarte utile care au necesitat corecturi în textul meu. Marius Minea a fost o inepuizabilă sursă de detalii. Ionuţ Buricea mi-a indicat nişte lipsuri importante. Andrei Caraman (xax) a făcut unele observaţii stilistice. Ştefan Bruda mi-a atras atenţia asupra unor omisiuni. Multe informaţii despre structura

curentă (1998) a testelor standardizate le am de la Dan Bohus. Dana Hulubei mi-a trimis date despre asigurarea medicală ieftină. Corneliu Colesniuc m-a informat despre noile preţuri ale vizelor americane. Dragoş Hău mi-a trimis mai multe detalii de actualitate despre testele standardizate, dar nu numai. Ioana Andriesei mi-a atras atenţia asupra prezenţei ghidului Peterson pe Internet. Le mulţumesc tuturor.

Informaţia este adunată de te miri unde; din cauza asta nici nu am o "bibliografie"; sper că nu am încălcat vreun copyright sau comis vreo ilegalitate.

3 Alte surse de informaţie

Un document asemănator, de care am cunoştinţă, a fost scris de Bogdan Cocoşel. Documentul este accesibil din fosta lui pagină lui de web (`http://www.cs.ucsb.edu/~bcocosel`).

Un alt ghid despre care am aflat de curînd este scris de Octavian Jurma; poate fi accesat la `http://www.fp-ip.com/ref/jurma.html`.

Un ghid excelent din perspectiva unui american se găseşte la `http://www.acm.org/crossroads/xrds6-1/choosing.html`.

Listate şi mai jos sunt următoarele surse de informaţie:

`http://www.usnews.com/usnews/edu/beyond/bcrank.htm`
`http://www.nap.edu/readingroom/books/researchdoc`
`http://www.cra.org/statistics`
`http://www.schoolguides.com/`
`http://www.nap.edu/readingroom/books/researchdoc/`
`http://www.gradschools.com/`
`http://www.braintrack.com/`

Un ghid specializat pentru fizicieni este la adresa `http://pupgg.princeton.edu/ melikidze/guide.htmlx`.

4 Sistemul american de studii universitare

Se estimează că 45% din tinerii american fac studii într-o universitate, colegiu sau şcoală profesională (studii superioare), iar nu mai puţin de 4% fac studii aprofundate (master sau doctorat).

Voi face o prezentare sumară şi parţială a **sistemului de studii** american, aşa cum îl văd eu dinauntru. Trebuie dintru început să atrag atenţia că ceea ce se numeşte "**autonomie universitară**" se vede aici foarte limpede: fiecare universitate, fiecare facultate ("departament", **department**, este numele englezesc) în cadrul universităţii, fiecare **profesor** are o putere foarte mare de decizie şi poate să-şi organizeze ograda cu totul altfel decît vecinii.

Există peste 3000 de **universităţi**, de la foarte foarte bune la foarte proaste (probabil). Deci, orice generalitate spun aici ar putea fi contrazisă de un exemplu bine ales. Cele bune funcţionează absolut admirabil; sistemul de învăţămînt universitar american este reputat a fi cel mai bun din lume. Reputaţia aceasta pare meritată, atunci cînd îl vezi de la faţa locului.

În Statele Unite există două categorii de universităţi: **de stat şi particulare**. Principala diferenţă dintre ele este modul în care studenţii îşi plătesc studiile şi modul în care universitatea se finanţează. Studiile **costă** la fiecare dintre ele; la o universitate de stat să zicem cam 8500$ pe an de student (în 1998 costul mediu al studiilor de 4 ani era de 34000$), la una particulară de vîrf peste 24000$ pe an (poate chiar 30000$), costul mediu al studiilor fiind în 1998 de 88000$ pentru patru ani.

Pentru cei mai mulţi studenţi plata studiilor, chiar la o universitate de stat, este un efort financiar considerabil. Majoritatea studenţilor muncesc pentru a obţine aceşti bani (46% din studenţii "full-time" muncesc în timpul facultăţii), sau se **împrumută** de la bancă cu dobînzi mici (mai mult de 50% din studenţii care absolvă sunt datornici din cauza plăţii studiilor; datoria medie a unui student în 1995 era de 11950$).

Asta înseamnă că aceşti oameni pun foarte multă *valoare pe cunoştinţele* pe care le capătă în şcoală, fiind de acord să plătească ani întregi datorii pentru a le căpăta. Aceasta atitudine mentală faţă de valoarea cunoştinţelor mi se pare o diferenţa foarte mare între percepţia studentului american şi a celui din România, şi, cred eu, merită o reflecţie mai atentă. Studentul american este apriori mult mai **motivat**.

În general, budgetele universităţilor de stat sunt mai mici; la aceste universităţi statul acoperă mult din costul învăţămîntului pentru studenţii din acelaşi stat cu universitatea (bani obţinuţi din **taxele fiscale** plătite). Din cauza asta, este un pic mai greu de obţinut o **bursă** la o universitate de stat; astfel de universităţi vor prefera întotdeauna studenţi localnici, pentru care primesc bani de la stat.

Cele mai faimoase universităţi sunt în majoritate particulare, dar există excepţii notabile, cum ar fi grupul de universităţi care formează "University of **California**", printre care **Berkeley**, UC **Los Angeles**, UC **Irvine** sau Universitatea din **Virginia**, etc.

Dintre numele "private" foarte importante: un grup de opt universităţi foarte vechi din nord-estul Statelor Unite (în jur de 1850) care formează ceea ce se cheamă "**Ivy League**" (ivy = iederă): **Harvard**, **Princeton**, **Cornell**, **Brown**, **Columbia**, **Dartmouth College**, **Yale**, **UPenn**. Pe lîngă acestea mai trebuie citate Massachusetts Institute of Technology (**MIT**), lider ca universitate tehnică, şi **Stanford**, în California. (Aceste liste sunt foarte incomplete; există alte multe universităţi renumite.)

Private sau particulare, o parte foarte importantă din **budgetul** de **cercetare** (nu cel de operare a universităţii) vine din surse "externe": contracte de **cercetare** cu armata (agenţia **DARPA** — Defense Advanced Research Projects Agency), cu agenţia guvernamentală **NSF** (National Science Foundation), care este echivalentul ministerului cercetării din România, sau cu firme producătoare din **industrie**, interesate de rezultate.

Universităţile americane sunt organizate în general în **campusuri**, care sunt colecţii de săli de cursuri, laboratoare, cămine studenţeşti, magazine, muzee, etc. O universitate mare poate avea mai multe campusuri, care pot fi aflate la distanţe considerabile. Uneori universitatea este în centrul unei metropole, alteori este ca un orăşel izolat de orice aşezare urbană.

Scopul unei universităţi este (cel puţin) dublu: transmiterea cunoştinţelor către generaţiile tinere (sau mai puţin tinere: dacă plăteşti poţi fi student la orice vîrstă) şi **cercetarea**. Într-adevăr, unele dintre cele mai avansate descoperiri ale secolului se fac în universităţi, şi foarte multe în cele americane. O universitate de vîrf poate avea mai mult de 10 premii **Nobel** printre cadrele profesorale şi cercetători.

Pentru universităţi se foloseşte atît numele de "**university**" cît şi cel de "**college**"; nu există o distincţie foarte precisă între aceste noţiuni, deşi în general colegiul oferă numai studii "undergraduate", şi nu şi studii doctorale.

Tipurile de studii din sistemul american sunt descrise în tabela1:

Anul şcolar începe de obicei în august (în septembrie în zonele mai calde: **California**) şi se termină în mai (iunie). Foarte multe universităţi oferă **cursuri de vara**, care sunt ceva mai intensive decît cele normale.

Studii	Durata	**Diploma**	Descriere
undergraduate	4 ani	**bachelor**	studii generale cu o vagă specializare
graduate	2 ani	**master**	studii de specializare; preg. pt industrie; cercetare
graduate	4-10 ani	doctor of philosophy (**Ph.D.**)	specializare, cercetare
postdoc	2-3 ani	—	ultra specializare; cercetare

Tabelul 1: Studiile universitare în SUA.

4.1 "Undergraduate"

Durata studiilor nu este fixată; dacă eşti foarte bun poţi termina într-un semestru (teoretic; practic 3 ani este o performanţă remarcabilă, datorită volumului mare de muncă), dacă eşti leneş (şi plăteşti) poţi sta mai mult.

Studentul "undergraduate" trebuie să-şi formeze cultura generală şi să se specializeze un pic. Pentru asta el va alege un domeniu "**major**" de studii, şi poate un domeniu "**minor**". Domeniul major implică luarea unui număr de cursuri (de ordinul a 8-14) care sunt focalizate în direcţia respectivă. De exemplu, dacă faci un "major" în calculatoare va trebui să iei cam 8 **cursuri** în calculatoare (vreo 5 fixate şi restul la **alegere**), vreo 4 de **matematica** şi ceva (1-2) **fizică** sau ceva înrudit.

O universitate respectabilă va roti profesorii la **cursurile obligatorii** în fiecare an, pentru ca studentul să poate alege unul care îi place. Cursurile introductive sunt făcute, în general, de fiecare dată de alt profesor.

Studentul este de asemenea obligat să ia cîteva cursuri în domeniul minor, şi obligatoriu cursuri în afara domeniilor major şi minor. Din cauza asta, studentul mediu american are o expunere mai largă în facultate, studiind mult mai multe domenii (comparînd cu sistemul românesc).

Studenţii harnici pot lua două (**double major**) sau chiar trei domenii majore; atunci vor avea mai multe **diplome** la sfîrşit.

Pentru că majoritatea cursurilor, mai ales în anii "mari", sunt **elective** şi pentru că momentul cînd iei cursurile este la latitudinea ta, noţiunea de "**grupă**" ca în sistemul românesc nu există. Poate fi aproximată cu cea de "**class**" care poate însemna fie o generaţie ("the class of 2001") fie grupul de persoane care ia un acelaşi curs ("the English class").

Încărcătura cursurilor se măsoară în "**credite**"; acestea trebuie să reflecte numărul de ore consacrate pe săptămînă studiului. Valoarea unui credit în ore depinde de universitate. În general universitatea cere de la un student cel puţin 40 de ore de lucru pe săptămînă. Orele de curs sunt poate jumătate din acestea; munca de **laborator** şi **temele** de casă ocupă restul.

Studenţii ambiţioşi muncesc foarte mult şi au rezultate remarcabile; foarte mulţi dintre ei colaborează în anii "mari" cu profesori în **cercetare** şi publică **articole** la **conferinţe** importante. 40 de ore este minimum; eu am văzut bibliotecile pline de studenţi, la orice oră din zi şi din noapte, iar laboratoarele sunt foarte populate.

La cursuri se dau săptămînal **teme** de casă, care valorează cel puţin o treime din **nota** finală. Există, de obicei, două sau trei **sesiuni** de **examene** pe semestru/trimestru, de cam două săptămîni. Examenele sunt în general mai uşoare ca temele şi se poate întîmpla să dai două examene în aceeaşi zi; dacă faci toate temele, aproape că nu mai trebuie să înveţi în sesiune. Datorită expunerii constante la informaţie şi participării active, cunoştinţele se "lipesc" destul de bine încă din timpul anului.

Există forme foarte variate de examinare: **proiecte**, examene de făcut acasă (**take-home** exams), rapoarte, "**surveys**", **eseuri**, etc., depinzînd de domeniul de studiu şi concepţia profesorului. Aproape orice curs are un "**textbook**" declarat: cartea după care se studiază, dar nu neapărat la cuvînt. Universitatea comandă cărţile din timp şi studenţii le pot cumpăra (la preţuri *extrem* de pipărate) de la magazinul universităţii (**campus store**). O carte tehnică este de ordinul a 50-80$, de oriunde ai cumpăra-o.

Integritatea academică este extrem de importantă; nu **copiază** practic nimeni; sancţiunile sunt extrem de severe, putînd culmina cu **exmatricularea**.

Întregul sistem are grijă de fiecare individ în parte: la unele universităţi notele sunt comunicate confidenţial fiecăruia în parte, pentru a nu pune pe nimeni într-o poziţie delicată (să se rîdă de tine că ai **picat**, de pildă), întrebările profesorului sunt adresate clasei şi nu unui individ anume, care ar putea să nu ştie. Orice aparentă **discriminare** legată de rasă, sex, inabilităţi se poate termina foarte rău pentru cel care o face; se cunosc cazuri de profesori plini care au fost daţi afară pentru că au vorbit nerespectuos despre "negri" (termenul corect este **African-American**).

Notele finale ale cursului sunt date în litere şi au şi echivalente numerice; acestea pot varia, dar tablelul 2 prezinţă o conversie orientativă:

Nota	Valoare	Sistem românesc
A+	4.3	10+ (nu există)
A	4.0	10
A-	3.67	9.5
B+	3.33	9
B	3.0	8.5
B-	2.67	8
C+	2.33	7.5
C	2.0	7
C-	1.67	6.5
D+	1.33	6
D	1.0	5
F	0	0-4
audit		curs audiat fără notă
withdrawn		retras de la curs
incomplete		îndatoriri neîndeplinite
pass		trecut
fail		**picat**

Tabelul 2: **Notele** în sistemul american

Cursurile sunt interactive şi extrem de puţin formale (în sensul respectării unui tipic tradiţional) în înfăţişare. În mod frecvent, cam o şesime din studenţi dorm (chiar dacă asta îi costă 20000$ pe an!), ies şi intră din clasă relativ liber (cu respect pentru profesor), mănîncă şi mai ales beau[1]. Altfel, sunt foarte liniştiţi. Pun adesea întrebări, iar profesorul (fie el şi un premiu **Nobel**) răspunde cu răbdare, chiar celor care par stupide, fără să se supere şi fără să arate că îl consideră pe student un prost. Studenţii iau notiţe ocazional, pentru că există materiale de curs din abundenţă. Pro-

[1] Dar nu alcool; consumul de **alcool** sub 21 de ani este interzis prin lege!

fesorul se foloseşte cu largheţe de materiale "audio-vizuale" ajutătoare, dar creta rămîne un utilaj fundamental.

Sistemul este într-adevăr foarte bun. Asta se vede din rata de specialişti pe care-i produce. Măsura calităţii poate fi dovedită de observaţia următoare: orice om relativ inteligent, care munceşte din greu, ajunge la nişte rezultate absolut remarcabile în acest sistem. Sau, altfel spus, nu trebuie să fii un **geniu** ca să produci rezultate interesante în **cercetare**. Studii psihologice au demonstrat ca, de la 120 în sus, valoarea **IQ**-ului nu mai are prea mare relevanţă pentru a anticipa rezultatele ştiinţifice obţinute de un individ, şi că o muncă susţinută şi sistematică valorează mai mult decît cîteva puncte pe această scală. Iar mediul din universităţile americane funcţionează perfect în acest sens. Acest fenomen este şi o consecinţă a vastităţii domeniilor din ziua de azi şi a profunzimii extraordinare la care ajung cunoştinţele. Cunoştinţele fiecăruia sunt preţioase, şi oricine poate avea un aport cît de mic în domeniu, dacă se sprijină pe baze solide.

4.2 "Graduate Studies"

După terminarea studiilor universitare, un student normal are cîteva cunoştinţe de bază dintr-un domeniu (în care a "majorat"). Dacă vrea să se specializeze şi să facă cercetare se duce la "**graduate school**". Cei mai mulţi, însă, îşi continuă cariera, angajîndu-se la o companie.

Există două categorii majore de studii "graduate": **Master** şi **Doctorat** (**Philosophy Doctor**: **Ph.D.**). Fiecare domeniu de studiu conferă anumite grade lui: **MBA**=Master of Business Administration, **MA**=Master of Arts, **DD**=Doctor of Divinity, **MD**=Medical Doctor, etc.

Unele departamente nu vor acorda doctoratul (Ph.D.) unui candidat fără un Master, altele consideră aceste două grade ca fiind complet disjuncte şi le pot oferi separat.

Studiile de master în general sunt mai schematice şi se încheie cu un proiect mai mare, care constituie **teza de master** a studentului; nu le voi consacra prea mult spaţiu aici. Scopul principal al unui master, cel puţin într-un domeniu "tehnic", este de a pregăti studentul să facă faţă în mod practic unor probleme complicate, "reale" (adică nu simple exerciţii).

Doctorandul are în faţă două sarcini:

- Să înveţe aprofundat cel puţin într-un subdomeniu al domeniului în care îşi face doctoratul, în aşa fel încît să ajungă la graniţa cunoaşterii în acea direcţie;
- După aceea să **cerceteze** şi să împingă graniţa aceasta înainte, prin cercetare individuală creatoare; trebuie apoi să producă un document, care descrie rezultatele lui originale şi care se numeşte **teza de doctorat**.

În genere, aceste două sarcini sunt separate temporal: într-o primă fază a doctoratului, studentul îşi petrece o parte importantă din timp luînd **cursuri** şi dînd **examene** (în jur de 2 ani), iar în a doua, se concentrează asupra găsirii unui subiect de teză de doctorat şi apoi asupra tratării subiectului.

În itinerariul său, doctorandul este condus de un "**advisor**" (din corpul profesoral), secondat uneori de un **comitet de teză**. În terminologia românească, termenul "advisor" se traduce prin "conducător de doctorat", sau "**îndrumător**", dar eu îl voi folosi adesea în forma englezească în acest text. "Advisor"-ul este un expert în domeniu, care trebuie să pună studentul pe o pistă fertilă în descoperiri, să supravegheze evoluţia lui, să-l îndrume în cursuri, lecturi şi, foarte important, să susţină financiar studentul de-a lungul doctoratului.

Într-adevăr, contractele de cercetare cu **sponsorii** sunt încheiate de fiecare profesor în parte. Asta face ca, în acelaşi departament, să fie profesori care posedă budgete de milioane, alături de profesori cu budgete minuscule. Fiecare gestionează pentru sine. Pentru un student, aceasta poate avea repercusiuni importante: ce fel de echipamente foloseşte, ce laboratoare are la dispoziţie, cît poate călători la **conferinţe**, în ce fel este plătit (ex.: munceşte ca asistent didactic (**Teaching Assistant**, **TA**) pînă în ultima zi sau este plătit pentru cercetare), poate chiar meschinării de genul "cît poate trage la xerox".

Alegerea unui "advisor" este un lucru important, care de obicei determină întreaga evoluţie a doctoratului unui student.

După cum vom vedea însă, un **profesor** poate avea un cuvînt hotărîtor în privinţa **admiterii** unui student: dacă profesorul este gata să suporte financiar studentul, atunci deciziile restului **comitetului de admitere** sunt mai puţin importante (desigur, şi asta poate varia de la universitate la universitate). Cunosc studenţi care au fost admişi chiar fără a da **testele standardizate**, pentru că un profesor a dorit acest lucru. Asta înseamnă şi că soarta unui student poate fi pecetluită de la bun început: dacă un anumit profesor te-a "adus", atunci va trebui să lucrezi pentru el. Aceasta este o problemă reală la universităţile mai puţin bogate (şi deci mai puţin faimoase, pentru că faima atrage şi se măsoară în **bani**).

Legătura dintre student şi "advisor" este atît de strînsă, încît dacă un profesor se mută la altă facultate fie îşi va lua toţi studenţii sfătuiţi (**advisees**), fie aceştia vor trebui să-şi caute un alt îndrumător şi un alt proiect, "pierzînd" tot ce făcuseră pînă atunci. Acest fapt se datorește parţial şi faptului că, în general, fiecare profesor lucrează la un proiect distinct de al colegilor lui, ale cărui (multe) detalii numai el le cunoaşte.

4.3 Profesori

Se cuvin spuse două cuvinte despre gradele profesorale, pentru că şi acest lucru poate avea importanţă pentru student. Există trei trepte ierarhice pentru un profesor:

Assistant professor acesta nu este un asistent (ca în sistemul românesc), ci un profesor pe prima treaptă ierarhică, a cărei durată variază între 5 şi 9 ani. Un astfel de profesor este angajat cu **contract** şi trebuie să dovedească importante calităţi pentru a-i fi reînnoit contractul şi pentru a avansa în ierarhie. Dacă nu, probabil va trebui la sfîrşitul perioadei să-şi caute altă universitate;

Associate professor este un grad intermediar, ale cărui atribute sunt variabile în funcţie de universitate.

Un profesor "associate" este la un moment dat analizat de un comitet pentru a se decide dacă primeşte sau nu "**tenure**". Decizia de "tenure" este foarte importantă şi echivalează practic cu un contract pe viaţă pentru acel profesor. Este recunoaşterea valorii profesorului, manifestată mai ales prin cercetarea ştiinţifică şi, abia secundar, prin calităţile didactice. Un astfel de profesor nu-şi mai poate pierde postul decît pentru grave încălcări ale regulamentelor.

Full professor acesta este un profesor plin, ultimul grad în evoluţia academică. Se poate ca la unele universităţi "tenured" şi "full" să fie sinonime, dar în general "full" implică "tenured".

După cum am spus, profesorul are un grad foarte mare de autonomie: conţinutul cursurilor, proiectele la care lucrează, sursele de sponsorizare, studenţii pe care-i sfătuieşte, toate acestea depind de el însuşi; nu există o instanţă care să-i comande în aceste privinţe. Numărul de **cursuri** pe care trebuie să le ţină nu depăşeşte de obicei 4 pe an[2], fiind de cel mult 2 la o universitate care pune accentul pe cercetare. Majoritatea eforturilor sale sunt îndreptate spre cercetare. Activitatea didactică este considerată cîteodată o pacoste. Regula supravieţuirii se enunţă simplu: **"publish or perish"**.

5 Vreau sau nu la doctorat?

Am încercat să vă dau o oarecare idee despre ce înseamnă doctoratul. Analizaţi-vă cu atenţie şi întrebaţi-vă dacă vreţi cu adevărat să faceţi studii doctorale; nu oricine găseşte asta plăcut. Am prieteni care, odată ajunşi aici, au realizat că, de fapt, nu vroiau neapărat alţi cinci ani de şcoală. Cînd veţi lua decizia, aruncaţi în balanţă şi următoarele fapte:

- Doctoratul implică în general o muncă foarte asiduă şi tenacitate;
- Munca de **cercetare** cere multă imaginaţie; probabil niciodată în cariera dumneavoastră anterioară nu aţi avut de prestat o activitate de acest gen, în care trebuie să avansaţi în necunoscut, fără prea multe jaloane care să indice traiectoria, sau măcar să spună dacă sunteţi pe calea cea bună;
- Munca de cercetare într-un domeniu care nu vă pasionează este *extrem* de dificilă;
- Doctoratul poate dura între 3 şi 10 ani!
- Concurenţa (în cercetare) este acerbă şi există o grămadă de oameni inteligenţi care lucrează în domeniu (oricare ar fi el); fără o muncă susţinută rezultatele se vor lăsă aşteptate;
- Statutul financiar nu este cel mai strălucit; un absolvent de facultate care lucrează la o companie cîştigă de cel puţin patru ori cît dumneavoastră;

+ Obţinerea unui doctorat deschide foarte multe porţi şi implică un salariu mai ridicat la terminare;
+ Dacă vreţi să lucraţi în continuare în cercetare sau într-o universitate, doctoratul este practic o necesitate;
+ Satisfacţiile muncii intelectuale sunt extraordinare; veţi fi de ambele părţi ale muchiei care separă cunoscutul de necunoscut; sunteţi la un pas de **faimă**;

- Viaţa într-o ţară străină nu este întotdeauna uşoară; multe lucruri de acasă o să vă lipsească.

Între modul în care se face doctoratul în România şi cel în care se face aici nu pare să fie nici o similaritate.

[2] Spre deosebire de sistemul românesc, un profesor nu predă acelaşi curs la mai multe grupe; fiecare prelegere este ţinută o singură dată.

Partea II
Admiterea la doctorat

Trebuie spus dintru început că accesul la Internet vă va simplifica foarte mult toate procedurile. Vă recomand cu mare căldură să obţineţi cel puţin un cont de e-mail, dacă nu chiar acces la web. În mod normal studenţii ar trebui să beneficieze de acestea de la universitate, dar nu bag mîna în foc după cum evoluează RoEduNet. Oricum, investiţia va merita cu prisosinţă, după cum pot atesta şi muţimea de legături din acest text (sau chiar acest text, care se găseşte el însuşi pe Internet).

6 Preselecţia şi pregătirea

6.1 Domeniul de studiu

Primul lucru pe care trebui să-l faceţi este să alegeţi un domeniu de studiu şi poate chiar o **specializare** (de exemplu: calculatoare, algoritmi). Uneori alegerea specializării poate fi făcută după ce aţi fost admis şi aţi văzut cam ce se face la faţa locului, alteori un profesor din acea specializare va influenţa favorabil admiterea, pentru că vă vrea.

Această alegere nu este simplă; în Statele Unite foarte mulţi studenţi fac doctoratul într-un domeniu care nu le-a fost "**major**" în timpul studiilor; eu am avut colegi la calculatoare care aveau diplome în matematică, fizică sau biologie. Cunosc studenţi români care au fost acceptaţi la doctorat în domenii pe care nu le studiaseră ca subiect principal.

Dacă vreţi să faceţi o turnură în carieră, acesta poate fi deci un moment potrivit, deşi probabil că existenţa unui "background" în domeniu va favoriza admiterea dumneavoastră la o universitate mai bună.

Deci decideţi-vă de acum ce vreţi să faceţi!

6.2 Alegerea universităţilor

Dacă aţi ales un domeniu de studiu, următorul pas este o selecţie a universităţilor. Acesta este un pas dificil din cauze opuse celor normale: există prea multă informaţie. Există o sumedenie de criterii care pot să influenţeze în alegerea.

Iată unele din **sursele de informaţie** pe care le sugerez:

Ghidul Peterson care se publică anual, din cîte ştiu. Are parcă şapte volume a cîte o mie de pagini, şi indexează universităţile din toate punctele de vedere; le puteţi căuta după nume, sau după departamente, sau după criterii de admitere, etc. Ghidul nu este neapărat pentru studiile la doctorat.

Ghidul este mai nou disponibil pe Internet la `http://www.petersons.com`.

Pentru cei amatori de hîrtie, sau care nu au o conexiune suficient de bună, ghidul se găsea pentru consultat, pe vremea mea, în Bucureşti, cel puţin în următoarele locuri:

- Centrul **Fulbright**;
- Biblioteca Americană;
- Politehnica din Bucureşti, Camera R505 din rectorat.

Ghidul Peterson pentru studenţi internationali mi s-a spus (nu l-am vazut) că este mult mai concis decît celălalt şi că are o cantitate impresionantă de informaţii despre condiţiile financiare de admitere şi numărul de burse oferite de fiecare universitate.

Prieteni plecaţi Aceştia sunt o excelentă sursă de informaţie, pentru că văd lucrurile de la faţa locului. Nu ezitaţi să le cereţi părerea despre universitate, mai ales dacă sunt în acelaşi departament în care vreţi să ajungeţi.

Profesorii de la facultatea dvs. pot fi o sursă bună de informaţie: dacă au menţinut contacte cu foştii studenţi plecaţi, de la dînşii puteţi afla foarte multe lucruri importante despre rata admiterilor, calitatea departamentelor şi adrese de contact ale românilor plecaţi.

Web-ul (WWW: World Wide Web: reţeaua de informaţii accesibilă prin Internet) are o cantitate uriaşă de informaţie despre universităţi şi programe de admitere. Fiecare universitate, fiecare departament vor avea probabil pagini de web unde puteţi afla despre condiţii. Trebuie doar multă răbdare.

soc.college.grad este un grup de discuţii de pe Internet, care poate fi util (dacă aveţi acces la servere de News care îl păstrează).

Clasamente ale universităţilor se fac tot timpul, după felurite criterii. Există şi reviste dedicate. Iată cîteva legături web spre clasamente, dar nu promit că sunt încă valabile.

```
http://www.usnews.com/usnews/edu/beyond/bcrank.htm
http://www.nap.edu/readingroom/books/researchdoc
http://www.cra.org/statistics
http://www.schoolguides.com/
http://www.nap.edu/readingroom/books/researchdoc/
http://www.gradschools.com/
http://www.braintrack.com/
```

Voi încheia secţiunea cu nişte clasamente mai vechi (aproximativ '95–'96) ale programelor doctorale, după felurite criterii (tabelele 3, 4, 5). Pun clasamentele aici şi pentru că sunt utile, dar mai ales pentru a ilustra ce fel de informaţii sunt disponibile. Încercaţi să găsiţi clasamente mai recente.

Fireşte, nu e prea clar cum se transformă activitatea unui departament care are 100 de profesori într-un singur număr, după care se sortează; oare ce factori se iau în considerare (publicaţii, premii, produse, bani?), cine face clasificarea şi cît este de bine informat, etc.? Luaţi deci ordinea "cum grano salis".

	Matematică aplicată	Fizică aplicată	Astronomie
1	Harvard	Caltech	Caltech
2	Princeton	Harvard	Cornell
3	Chicago	Princeton	California (Berkeley)
4	MIT	Cornell	Harvard
5	Yale	Stanford	Princeton
6	Wisconsin (Madison)	Michigan (Ann Arbor)	MIT
7	Columbia	Columbia	Chicago
8	Brown	Yale	Arizona
9	Cornell	Rensselaer	Wisconsin (Madison)
10	Caltech	Carnegie-Mellon	Michigan (Ann Arbor)

	Inginerie chimică	Calculatoare	Inginerie electrică
1	Minnesota (Minneapolis)	MIT	MIT
2	Wisconsin (Madison)	Stanford	California (Berkeley)
3	Caltech	Carnegie-Mellon	Stanford
4	California (Berkeley)	California (Berkeley)	Illinois (Urbana)
5	Stanford	Cornell	Caltech
6	Delaware	UCLA	Cornell
7	MIT	Illinois (Urbana)	USC (Los Angeles)
8	Illinois (Urbana)	Yale	Purdue (Lafayette)
9	Princeton	Washington (Seattle)	UCLA
10	Houston (Houston)	Texas (Austin)	Princeton

	Inginerie industrială	Ştiinţa materialelor	Matematică
1	Michigan (Ann Arbor)	MIT	Princeton
2	California (Berkeley)	California (Berkeley)	California (Berkeley)
3	Stanford	Stanford	Harvard
4	Purdue (Lafayette)	Cornell	MIT
5	Wisconsin (Madison)	Northwestern	Chicago
6	Cornell	California Tech	Stanford
7	Georgia Tech	Wisconsin (Madison)	NYU
8	Northwestern	Carnegie-Mellon	Yale
9	Texas AM (College Station)	Lehigh	Wisconsin (Madison)
10	Ohio State (Columbus)	Penn State (University Park)	Columbia

	"Operations research"	Fizică	Statistică
1	California (Berkeley)	Harvard	Harvard
2	Columbia	Caltech	Princeton
3	Stanford	Cornell	Chicago
4	MIT	Princeton	Cornell
5	Cornell	MIT	Pennsylvania
6	Michigan (Ann Arbor)	California (Berkeley)	John Hopkins
7	Northwestern	Stanford	Indiana (Bloomington)
8	Rensselaer	Chicago	Illinois (Urbana)
9	Carnegie-Mellon	Illinois (Urbana)	California (Berkeley)
10	Case Western Reserve	Columbia	Michigan (Ann Arbor)

Tabelul 3: Clasificări ale universităţilor după domeniul de studiu (1996).

Loc	Universitate	Loc	Universitate
1-4	**CMU**	12-15	**Maryland**
	MIT		**Yale**
	Stanford	16-17	**Harvard**
	Berkeley		**Rice**
5	**Cornell**	18-21	**Columbia**
6	**UIUC**		**Georgia Tech**
7-8	**Princeton**		**Michigan (Ann Arbor)**
	Washington (Seattle)		**North Carolina (Chapel Hill)**
9	**Texas (Austin)**	22-24	**Purdue**
10	**Wisconsin (Madison)**		**Massachusetts (Amherst)**
11	**Caltech**		**Pennsylvania**
12-15	**Brown**	25-26	**Duke**
	UCLA		**California (San Diego)**

Tabelul 4: Primele 26 de universităţi din **calculatoare** în 1996.

	Inteligenţă Artificială		**Teorie**		**Baze de Date**
1	**MIT**	1	**Cornell**	1	**Berkeley**
2	**CMU**	2	**Berkeley**	2	**Wisconsin (Madison)**
3	**Stanford**	3	**Stanford**	3	**Stanford**
4	**Berkeley**	4	**Princeton**	4	**MIT**
5	**Texas (Austin)**	5	**MIT**	5	**Maryland**
	Grafică		**Hardware**		**Software**
1	**Georgia** Tech	1	**MIT**	1	**CMU**
2	**Brown**	2	**UIUC**	2	**Berkeley**
3	**CMU**	3	**CMU**	3	**MIT**
4	**North Carolina (Chapel Hill)**	4	**Berkeley**	4	**Stanford**
5	**MIT**	5	**Stanford**	5	**Washington (Seattle)**

Tabelul 5: Clasificare în subdomenii ale calculatoarelor (1995).

6.3 "Unde să bat cu înscrierea?"

Aceasta este o întrebare foarte importantă. Sunteţi bun pentru primul loc? (Asta nici ei nu au cum să ştie). O regulă aproximativă, pe care o recomand, este să bateţi proporţional cu "statura" pe care v-o estimaţi: dacă aţi fost **şef de promoţie**, aţi luat olimpiade, etc., atunci trageţi neapărat la primele 3, dacă aţi avut o medie în primii 5% încercaţi în primele 10-20, etc. Poate nu strică să scrieţi şi la vreo două puţin mai jos, de siguranţă.

Eu nu cunosc pe nimeni care să fi vrut cu adevărat să plece la doctorat în Statele Unite şi să nu reuşească. Există un loc pentru fiecare.

Cei care vă admit nu vă cunosc deloc, iar hîrtiile pe care le trimiteţi sunt relativ seci. Un student strălucit poate fi refuzat, dacă nu reiese "strălucirea" lui din dosar. Un student cu rezultate mai slabe poate fi admis în locul lui, dacă dosarul îl scoate în evidenţă. Dacă bateţi sus, pregătiţi-vă bine!

Dacă sunteţi hotărît să faceţi cercetare de valoare, atunci trebuie neapărat să intraţi în primele 10. Diferenţa calitativă este substanţială. Desigur, se face **cercetare** de calitate şi în alte părţi, dar este mai curînd excepţia, decît regula.

Unii studenţi folosesc doctoratul doar ca pe o trambulină spre Statele Unite; odată ajunşi acolo îşi caută o slujbă bine plătită şi renunţă la doctorat. Dacă acestea sunt şi intenţiile dumneavoastră (foarte onorabile, dealtfel), atunci nu mai contează atît de tare unde vă duceţi, deşi prestigiul slujbei pe care o puteţi primi s-ar putea să fie influenţat de numele universităţii al cărei student sunteţi.

Este demn de observat şi că mai important decît departamentul în care mergeţi se va dovedi "microuniversul" în care lucraţi, concretizat prin "**advisor**" şi **laborator**: poţi să fii la prima universitate, dacă nu te înţelegi de loc cu advisor-ul nu vei agrea prea tare doctoratul (şi invers). Dar probabilitatea ca microuniversul să fie stimulativ şi potrivit este mult mai mare la departamentele bune.

7 Înscrierea pentru admitere (application)

7.1 Cum se trimite un cec (check)

Pentru anumite servicii va trebui să trimiteţi bani peste ocean. Pe măsură ce sistemul **bancar** românesc se civilizează treaba asta devine din ce în ce mai simplă.

- Cel mai simplu de plătit cu un cec este să rugaţi un prieten, care are cont la o bancă vestică, să vă scrie unul, iar lui îi daţi cash. Orice cunoştinţă plecată este un candidat bun.

- Dacă această metodă nu vă este accesibilă, va trebui să folosiţi o **bancă**. Un fapt neplăcut este că băncile vă vor lua un **comision** pentru trimiterea sumei. Pe "vremea mea", acesta era de 5 dolari, pentru un cec cu sumă mică. Unele bănci aveau comisioane reduse (2$), dacă cecul era trimis din contul personal în valută forte. S-ar putea să merite să deschideţi un asemenea cont, pentru că poate pînă la urmă rezulta în economii substanţiale (deşi s-ar putea să trebuiască să depuneţi de la început 500$ pentru a deschide contul).

  Universităţile cer "bănci americane". Alegeţi deci o bancă românească avînd parteneri americani. Cel mai bun serviciu eu l-am primit de la Banca "Ion Ţiriac". Banca Română de Comerţ Exterior este de asemenea o soluţie. BCR mi-a fost de asemenea recomandată călduros.

  Pentru a trimite cecul, în 1996 trebuia să aveţi la purtător **buletinul de identitate** sau **paşaportul**.

  În general, funcţionarii de la bancă vor şti să vă spună ce să faceţi (în definitiv din ce în ce mai multă lume face asta).

Cecul pe care îl veţi trimite, va permite receptorului să transfere banii la recepţie de la banca cu care lucraţi. Dacă cecul se pierde, banii nu se transferă. Dacă aveţi un cont, nu e nici o problemă. Altfel, o să aveţi dificultăţi, pentru că banca, în general, cere alţi 20$ pentru a vă recupera banii. Cel mai bine e să trimiteţi cecul într-o **scrisoare recomandată**, eventual învelit în alte documente. Pe cec *nu* trebuie să indicaţi adresa, ci doar recipientul banilor (ceva de genul "University of Maryland"). În mod normal, cec-ul nu poate fi încasat de nimeni altcineva decît de destinatar, dar se cunosc cazuri de fraude, aşa că fiţi atent.

7.2 Cum se trimite o scrisoare

Dacă aveţi multe scrisori de trimis, e bine să căutaţi un oficiu poştal care face "**cartare**": nu mai pune timbre, ci direct ştampile. Eu am găsit unul singur, lîngă Piaţa 1 Mai, dar sper ca lucrurile să se fi schimbat.

Luaţi la poşta un tub cu lipici, ca sa nu faceţi intoxicaţie alimentară de la lipit **timbre** cu limba.

Nu uitaţi să adăugaţi mereu U.S.A. la adrese.

Nu le spuneţi funcţionarilor poştali că aveţi **cecuri**, pentru că se pot speria şi nu mai vor să trimită scrisoarea; înveliţi cecul în alte hîrtii. Trimiteţi scrisorile cu cecuri ca "recomandate", chiar dacă e mai scump.

Timbrele vă vor usca la preţ. O scrisoare de sub 100g era cam 0.3$ cînd am plecat eu, dar una de peste 100g era cam 3$. Încercaţi să rămîneţi sub această greutate (nu e simplu mai ales cînd aveţi de trimis tot felul de acte, dar în general merge). Cîntăriţi scrisorile acasă: am relatări de la oameni care au fost înşelaţi de funcţionari, care au declarat că scrisori de 58g sunt de fapt de 120g!

O cantitate supărătoare de scrisori poate să facă mai mult de o lună între România şi SUA, în oricare direcţie. Unele fac chiar mai mult de atît: am scrisori trimise mai mult de un an care încă nu au ajuns. Fiţi gata şi pentru asta.

Se pare că, dacă declaraţi că scrisorile conţin doar hîrtie şi tăiaţi un colţ de la plic cu foarfeca, iese mai ieftin. Întrebaţi la poştă despre "trimiterea materialelor tipărite".

7.3 Contactarea universităţilor

Cel mai simplu este de scris prin poşta electronică (**e-mail**); dacă nu aveţi aşa ceva la-ndemînă merge şi poşta obişnuită, deşi costă şi e foarte lentă.

Dacă aveţi acces la un calculator, vă recomand cu căldură să obţineţi un cont **Internet**; sunt o mulţime de companii care oferă aşa ceva în România (după informaţiile mele, nu mai puţin de 140 în 1998). Un cont simplu, doar pentru trimis e-mail, costă relativ puţin: un abonament la PCnet în Bucureşti în 1999 era de sub 3$/lună. Din cîte am înţeles şi Romtelecom oferă astfel de servicii, dacă sunteţi conectat la o centrală digitală, dar preţurile sunt mai pipărate, şi administrarea este probabil ceva mai complicată. Pînă la urmă însă e-mail-ul o să iasă şi mult mai ieftin.

Iată un exemplu de **scrisoare** care cere universităţii materiale informative şi pentru admitere. Fiţi scurt.

> Dear Madam/Sir,
>
> I indend to pursue graduate studies (M.S. and/or **Ph.D.**) in the field of ....
> I have graduated from the ... University, Romania, with a major in ....
> Could you please send me:
>
> - more information about the graduate program of the ... Department;
> - **application** forms for the 199x-xxxx year of studies.
>
> Thank you very much.
>
> Sincerely yours,
> myname
>
> Put here my
> address

http://www.yahoo.com/Regional/Countries/United_States/Education/Colleges_and_Universities/Indices/ este o adresă bună de plecare pentru a găsi contacte de universităţi prin Internet. Alte adrese sunt prezentate mai sus, la paragraful “clasamente”.

7.4 Testele

Aproape în orice condiţii va trebui să daţi testele standardizate pentru a ajunge la o universitate. Pasul acesta poate să vă ia multă vreme, cu pregătiri cu tot (1 an), aşa încît trebuie început din timp.

Pe scurt: testele standardizate sunt o metodă de evaluare a cunoştinţelor studenţilor, relativ bine pusă la punct de comisii de experţi. Rezultatele obţinute sunt prelucrate şi normalizate pe o scară comună tuturor participanţilor. De aceste valori universităţile se folosesc pentru a aprecia candidaţii într-un mod uniform.

În trecut, testele standardizate se administrau cu subiecte unice în întreaga lume, la aceeaşi dată. Începînd din aprilie 1999, toate testele vor fi pe calculator, şi ca atare se pot da la orice dată.

Cele mai importante teste sunt coordonate de organizaţia numită **ETS — Educational Testing Service** (http://www.ets.org). Testele sunt în majoritate de tipul **grilă**, cu un răspuns posibil din 4 sau 5. S-ar putea să trebuiască să daţi şi o probă scrisă sau un **test de aptitudini**.

Formularele pentru înscriere se obţineau mai demult pe gratis de la Fundaţia **Fulbright**. Tot la Fundaţie sunt disponibile sumedenie de materiale pentru antrenament pentru aceste teste. Formularele de înscriere se completează şi se trimit prin poştă, împreună cu un **cec** pentru ETS.

Mai nou puteţi să vă înscrieţi la teste şi prin Internet, la adresa indicată, dar pentru a plăti trebuie să aveţi o carte de credit. Puteţi însă obţine gratuit formularele de pe web, de la adresele indicate în acest text.

Antrenamentul este absolut necesar pentru rezultate bune: măcar vă obişnuieşte cu condiţiile de testare. Materiale de **antrenament** sunt publicate şi vîndute de o mulţime de firme şi costă o grămadă de bani. S-au publicat şi de către edituri româneşti. Cel mai bine este să le luaţi de la un prieten care a dat deja testele. Fiţi atenţi, pentru că, din multele teste de pe piaţă, foarte puţine seamănă cu cele reale, de fapt.

Mai nou sunt o grămadă de materiale de antrenament disponibile chiar în România; am auzit că se găsesc de pildă la librăria “Noi” din Bucureşti (pe bulevardul Magheru, lîngă Intercontinental).

Cele mai bune teste sunt cele publicate chiar de ETS, care adesea sunt teste reale, date în trecut. Experienţa mea cu testele făcute de alte organizaţii este destul de proastă: au întrebări ambigue, diferite în natură de testele reale sau chiar greşite. Acestea sunt foarte frustrante la antrenament. Sunt preferabile, fireşte, testele care indică şi răspunsurile corecte.

O metodă foarte bună de antrenament este să rezolvaţi teste cu ceasul în mînă. Din experienţa mea, patru-cinci teste complete făcute de la un cap la altul sunt arhi-suficiente pentru pregătire. Fireşte, eventualele goluri de cunoştinţe trebuie umplute din alte surse (manuale, etc.).

Alocaţi cel puţin o lună de pregătire pentru fiecare test, deşi mai bine ar fi trei.

În testarea făcută pe calculator, rezultatele obţinute sunt prezentate instantaneu, după care sunteţi interogat despre locurile unde trebuie trimise acestea.

Romanian Education Foundation este o organizaţie care sponsorizează testele studenţilor români cu rezultate bune (http://www.fp-ip.com/ref/); îi puteti contacta la:

Romanian Education Foundation
PO BOX 9813
Stanford, CA 94309
USA

Le trimiteţi formularele şi ei bagă în plic banii. Adăugaţi o copie după foaia matricolă şi o scrisoare în care arătaţi de ce meritaţi banii şi de ce nu-i puteţi plăti. Fundaţia funcţionează din donaţii şi nu poate plăti toate testele, deci încercaţi să-i convingeţi că merităţi atenţia lor.

Multe universităţi afirmă că nu primesc scoruri decît de la ETS, ca să nu le falsificaţi. Din cauza asta, ar fi bine să aveţi o idee despre patru universităţi la care vreţi să mergeţi, chiar dacă daţi testul cu un an înainte de admitere. Puteţi cere ETS să trimită **scorurile** şi mai tîrziu, altor universităţi (dar nu mai tîrziu de perioada de expirare a scorurilor, care este de vreo 5 ani pentru GRE şi 2 pentru TOEFL), dar o să vă coste cam 11$ (13$ pentru scoruri GRE) pentru fiecare universitate.

Scorurile se dau în două forme: pe o scară absolută ("650 de puncte") şi pe una relativă ("87% din candidaţi au avut un scor mai slab ca acesta"). ETS face toate eforturile ca 600 de puncte la testul de azi să însemne cam acelaşi lucru ca 600 de puncte la testul de acum doi ani.

În curînd testele se vor administra numai pe calculator, şi vor fi *adaptive*, în sensul că greutatea întrebărilor va varia în funcţie de corectitudinea răspunsurilor date pînă atunci. Din acest motiv, testele vor fi mult mai scurte decît în trecut (cînd erau 3 ore); singura parte neplăcută este că nu poţi să te întorci să corectezi o greşeală pe care ai facut-o.

Testele se pot da în tot timpul anului în Iasi, la Universitate, corp A, lînga catedra de limbi străine sau în Bucureşti. Puteţi da teste în fiecare marţi si vineri din saptamina şi în a doua joi din luna, întrucît aceste centre au devenit permanente. Doar Clujul a rămas cu examene sporadice.

7.4.1 TOEFL

TOEFL este cerut fără excepţie pentru cei care nu vorbesc limba engleză ca limbă maternă (`http://www.toefl.org`). Numele vine de la Test Of English as a Foreign Language. ETS oferă TOEFL simultan cu alte teste: **TSE** (**Test of Spoken English**), în care sunteţi înregistrat pe bandă şi se estimează calitatea vorbirii dvs., şi **TWE** (**Test of Written English**), la care trebuie să compuneţi un mic eseu. TSE şi TWE nu se dau chiar de fiecare dată cînd se dă TOEFL, aşa încît trebuie să fiţi atenţi dacă vreţi să le daţi. Cele mai multe universităţi nu le cer.

Testul nu este prea greu şi un scor TOEFL bun nu înseamnă că sunteţi un bun vorbitor. Scorurile erau înainte între 0 şi 677; universităţile cereau peste 600 sau peste 550 pentru admitere la orice nivel; mai nou scorul este între 0 şi 300.

Cînd luaţi materialele de înscriere de la Fundaţia **Fulbright** veţi primi o broşură care explică pe-ndelete totul, aşa că mă voi mulţumi cu puţine avertismente. Pentru informaţii de ultimă oră vizitaţi web-site-ul indicat.

Testul are o secţiune în care trebuie să ascultaţi întrebări puse pe bandă şi să răspundeţi în scris. Se găsesc benzi tipice pentru antrenamente, dar cel puţin cele cu care m-am antrenat eu lăsau mai mult timp de gîndire între întrebări decît am observat la testul real.

Centrele în care se poate da testul pot fi obţinute de la adresa de web descrisă mai sus. Costul testului este de 125$ (este anunţată o reducere la 100$ în curînd). În 1999 vor fi centre în Bucureşti, Cluj şi Iaşi.

7.4.2 Testele SAT

Testele SAT (**Scholar Aptitude Test**) sunt pentru studenţii care vor să intre ca "undergraduates". Sunt foarte similare ca structură cu testele **GRE** pe care le descriu mai jos; în plus acest document se ocupă teoretic de doctoranzi, deci nu voi mai vorbi despre SAT. Vizitaţi şi `http://www.collegeboard.org/sat/html/students/indx001.html` pentru informaţii.

7.4.3 Testele GRE

Există două teste GRE: unul numit "**general**", care testează cunoştinţele de limbă engleză (ceva mai adînc decît TOEFL) şi o oarecare abilitate a inteligenţei, şi un al doilea, numit "**subject**". Există cîte un test subject pentru fiecare domeniu academic. Majoritatea universităţilor cer GRE general, dar numai unele dintre ele pe celălalt. Vedeţi şi `http://www.gre.org`.

În formula (în curînd învechită) "cu hîrtie şi creion", cele două teste sunt oferite la aceleaşi date, cel general dimineaţa şi cel specializat după-masa. Nu recomand însă luarea testelor în aceeaşi zi, chiar dacă asta economiseşte vreo 20$: durata totală depăşeşte 8 ore. **Notă: s-ar putea ca noile teste pe calculator să fie mai rezonabile ca durată.**

Costul unui test este de 120$.

Testul GRE general are trei secţiuni la care se dau scoruri separate, între 1 şi 800 (şi scoruri procentuale).

Partea "verbală" este considerată (pe bună dreptate) cea mai dificilă. Cere un vocabular al limbii engleze destul de consistent. Bazîndu-mă pe o listă de 3000 de cuvinte publicată de ETS am scris un program pe calculator, `grev`, care mie mi-a fost de mare folos în memorarea acestui vocabular. Programul este scris în C şi merge pe orice sistem care posedă un compilator de C standard (ANSI): DOS, Unix, MacIntosh. Programul este disponibil oricui din pagina mea de web sau de la `ftp://ftp.pub.ro/pub/GRE-verbal`. Cititul în engleză este de asemenea foarte util (chiar mai util pentru memorarea de lungă durată).

Acest test este proiectat pentru vorbitorii de limba engleză (şi studenţii americani care vor să intre la doctorat îl dau) şi este destul de dificil şi pentru ei.

Partea "cantitativă" cere capacităţi matematice elementare (de nivel de şcoală generală, poate rar de liceu). Trebuie însă viteză şi precizie în rezolvarea problemelor. Antrenamentul pe două-trei teste ar trebui să ajungă.

Partea "analitică" constă din mici probleme de perspicacitate. O gîndire rapidă este foarte utilă.

Nu trebuie să disperaţi dacă luaţi un scor mai mititel la una din secţiuni; criteriile universităţilor sunt relativ laxe, mai ales în ceea ce priveşte partea verbală. Prieteni de-ai mei au intrat la universităţi excelente cu scoruri verbale sub 50% sau analitice în jur de 70%.

Testul GRE "subject" Fiecare disciplină are propriul ei test de specialitate; există GRE de matematică, de calculatoare, de muzică, etc. Cantitatea *totală* de cunoştinţe necesare nu este prea mare (aş compara-o cu cunoştinţele cerute la un examen mai greu de facultate), dar cunoştinţele acoperă foarte multe subdomenii şi asta face pregătirea mai dificilă.

Aceste recomandări erau valabile numai pentru testul cu creionul; la cel pe calculator nu se mai aplică:

Trebuie lucrat foarte repede (3 ore/80 întrebări înseamnă cam 2:15 minute de întrebare). Sfatul meu este că trebuie rezolvate întîi întrebările uşoare cît se poate de repede, dintr-o trecere rapidă asupra materialului. Spre deosebire de alte teste erorile se *scad*, aşa că merită să ghiciţi numai dacă aţi eliminat unele dintre posibilităţi (dacă au rămas doar două).q

7.5 Analiza universităţilor

După o vreme o să vă vină de la universităţi pachetul de admitere. Dacă aţi fost brav şi aţi scris la multe o să aveţi mult de citit; în general e destul de clar ce vă cere fiecare. Iată ce recomand să priviţi:

Condiţiile de ajutor financiar: unele universităţi nu acordă ajutor financiar pentru studenţii la **master**. **Doctoranzii** aproape întotdeauna au parte de o sursă de finanţare, chiar dacă nu se cheamă neapărat "ajutor financiar": de obicei din munca de asistent. Atenţie: ajutor financiar înseamnă două lucruri:

- Ţi se plătesc taxele de şcolarizare (**tuition**);
- Primeşti şi ceva bani de supravieţuire (**stipend**).

Amîndouă acestea trebuie să fie prezente.

Dacă îi impresionaţi cu **CV**-ul dvs. s-ar putea să primiţi o ofertă de **bursă** (**fellowship**, **scholarship**), prin care universitatea vă plăteşte numai ca să faceţi cercetare acolo. La universităţile mari sunt mai mulţi bani pentru aşa ceva.

Data limită de admitere (deadline): la această dată universitatea zice că vrea să aibă în întregime pachetul dvs. de admitere. Datele pentru anul şcolar, care începe în august, variază între 15 decembrie în anul anterior şi 1 mai. Trebuie să porniţi procesul de admitere suficient de devreme ca să vă rămînă vreo două săptămîni înainte de această dată, ca poşta să aibă timp să mute materialele.

În ultima vreme din ce în ce mai multe universităţi au o metodă de înscriere folosind Internet-ul; este probabil însă că în orice caz veţi avea de trimis şi materiale tipărite, aşa că observaţiile de mai sus rămîn valabile.

Empiric universităţile mai bune au limita mai devreme (jumătatea lui ianuarie).

Faptul că datele limită variază o să vă fie de folos pentru că puteţi completa formulare în rafale, dar va ridica o problemă neplăcută: universităţile care v-au primit întîi vor cere să le confirmaţi primirea, iar cele mai întîrziate încă nu vor fi început procesul de admitere.

Chiar dacă nu reuşiţi să completaţi dosarul, trimiteţi tot ce aveţi înainte de limită; veţi fi atenţionat dacă lipseşte ceva şi probabil că vi se va da şansa să recuperaţi.

Condiţiile de admitere: unele universităţi nu primesc la **doctorat** fără un **master**, fiecare cere alte teste, etc.;

Poziţia geografică: studiaţi clima şi relieful din jur; în Arizona sunt vara 40 de grade Celsius, în nord iernile pot fi grele, în **California** se poate face baie relativ rar, chiar dacă e soare tot timpul anului, etc. Alegeţi după preferinţe. La un moment dat eu personal preferam universităţile care sunt în afara **oraşului** sau în oraşe foarte mici, dar oraşul oferă multă varietate. Acesta însă să fie ultimul criteriu de alegere: dacă vă primeşte o universitate excelentă, şi aveţi intenţia să faceţi un doctorat serios, mergeţi acolo, oriunde-ar fi!

Documentele cerute pentru admitere: le voi discuta în secţiunea următoare. Oricum, variază enorm de la o universitate la alta, aşa că trebuie să ţineţi o contabilitate relativ precisă.

Taxa de admitere: numai pentru a se uita la materiale, universităţile cer bani. Foarte puţine nu cer deloc, unele spun că te scutesc (**waive**) dacă demonstrezi că eşti sărac lipit, (ceea ce pentru un român în general este adevărat după standardele americane), iar altele vor vrea neapărat bani. Sumele variază între 20$ şi 80$. Voi reveni asupra acestui aspect.

Domenii de cercetare; profesori: pot să fie importante pentru alegerea dumneavoastră, deşi din experienţa mea aici se petrec mult mai multe lucruri interesante decît am auzit eu. Nu vă cramponaţi de faptul că "la Universitatea Cutare predă Ixulescu care e foarte tare"; numărul de celebrităţi despre care n-aţi auzit nimic este considerabil.

7.6 Contactarea unui profesor

O metodă, care poate avea două tăişuri, este să contactaţi direct profesori. Arătaţi-le contribuţii pe care le aveţi în domeniul în care lucrează ei, trimiteţi-le rezultate, lucrări. Toate astea direct, prin poştă sau e-mail, în paralel cu operaţiile de admitere. Dacă sunteţi bun şi convingeţi profesorul, el poate avea un cuvînt mai greu de spus decît întregul comitet de **admitere**, mai ales dacă îşi asumă sarcina sponsorizării dvs. Partea proastă este că, dacă descoperiţi că nu vă înţelegeţi cu persoana după ce o cunoaşteţi, (există şi genii meschine) o să fie probabil puţin mai greu să desfaceţi alegerea.

Oricum, metoda are un potenţial remarcabil. Exploataţi-o inteligent: în corespondenţa cu profesorul fiţi concis, clar, corectaţi textul, şi nu scrieţi lucruri neinteresante. Aproape întotdeauna un profesor vrea noi studenţi, mai ales studenţi buni.

7.7 Pregătirea dosarului de admitere

Dacă încercaţi să mergeţi la o universitate de prima mînă va trebui să realizaţi că aveţi nişte contracandidaţi foarte solizi. Cei mai buni studenţi din Statele Unite se înscriu de obicei la majoritatea universităţilor mari. Mulţi dintre aceşti studenţi au facut deja cercetare destul de solidă cînd erau încă "undergraduates", şi vin cu lucră'ri publicate în conferinţe internaţionale, şi cu recomandări semnate de profesori cu renume. Dar chiar dacă nu vreţi la prima universitate din domeniu, tot va trebui să vă pregătiţi dosarul cu mare grijă.

Partea asta o să vă ia multă vreme şi o să fie tare plictisitoare. Daţi-i însă multă atenţie: tot ce se ştie despre dumneavoastră acolo se ştie din acest dosar; dacă este prost, adio admitere. Dacă este bun, nici nu mai contează cum sunteţi în realitate (deşi de obicei există o corelaţie), sunteţi ca şi primit. Voi atrage atenţia asupra pieselor mai importante; în general americanii nu ţin la birocraţie prea mult, ci îi interesează mai mult caracteristicile dvs. personale.

Puteti gasi niste recomandari si la `http://bgess.berkeley.edu/gradinfo/index.shtml`.

Perspectiva unui american despre subiect este la `http://mail.h-net.msu.edu/~burrell/guide/`.

Scorurile TOEFL, TWE, TSE Deşi toţi zic că vor originalele, o copie bună merge aproape mereu. Dacă sunt cu adevărat nemulţumiţi şi credeţi că aveţi şanse să vă accepte, plătiţi mai tîrziu taxa la **ETS** pentru a trimite scorurile oficiale.

Scorurile GRE Tot aşa, copiile în general merg. Cînd eu am trimis pachetul încă nu aveam scorul la testul "subject" pe care l-am dat în decembrie (şi deci rezultatele au venit în februarie). Aşa că la scorul acesta am scris "pending: taken in December", iar imediat ce a venit scorul am trimis o copie care a ajuns la timp pentru a fi considerată.

2, 3 sau 4 scrisori de recomandare Aceasta este *cea mai importantă piesă a dosarului*, mai ales dacă bateţi la o universitate de anvergură. La aceste scrisori se vor uita profesorii de acolo cel mai atent.

Iată ce trebuie reţinut, în opinia mea:

- O recomandare bună nu spune mare lucru. În definitiv, cîţi studenţi credeţi că au recomandări proaste? Trebuie să aveţi cel puţin o recomandare *entuziastă*. De-a binelea, nu trebuie doar să se termine cu fraza *I recommend him enthusiastically for your Ph.D. program.* Alegeţi un profesor care vă cunoaşte realizările şi care poate spune ceva substanţial despre dumneavoastră.
- Dacă vă înscrieţi la mai multe universităţi probabil veţi cere unui grup de profesori să vă scrie multe recomandări. Asta e o treabă foarte dificilă, care le ia multă vreme; consideraţi mai ales faptul că şi alţi studenţi vor face probabil acelaşi lucru. Uşuraţi-le profesorilor sarcina cît puteţi mai mult.
- Daţi fiecărui referent pe o foaie de hîrtie un rezumat al faptelor importante care vă privesc: cînd v-a cunoscut, ce cursuri aţi luat, ce note aţi luat, la ce proiecte aţi lucrat cu acel profesor, etc.
- O recomandare are două părţi: una tip "grilă" şi una scrisă "de mînă". Completaţi din grilă cît puteţi de mult fără ajutorul profesorului.
- Deşi se cer recomandări sigilate, este cel mai simplu să rugaţi profesorul să vă scrie o recomandare pe care o trageţi apoi la xerox pe banii proprii (sau mai bine: tipăriţi — la o imprimantă — mai multe exemplare) şi o aduceţi la semnat; toate astea presupunînd că profesorul e de acord să cunoaşteţi conţinutul recomandării.
- Faceţi totul în cît mai puţine treceri pentru un profesor: cînd e momentul veniţi cu plicuri cu adresele scrise, cu totul gata: profesorul semnează scrisoarea, o băgaţi în plic şi, dacă sunteţi scrupuloşi cu sigiliile, îl rugaţi să mai semneze odată peste lipitură.

Iată o metoda interesantă pentru a face o recomandare mai solidă, care e inspirată din metoda unui profesor din Grecia; acesta, cînd dă o recomandare, adaugă o listă a altor studenţi, pe care i-a recomandat în trecut, şi care toti au ajuns prin State la universităţi cu renume, dînd şi informaţii despre "unde" e fiecare dintre ei acum. După asta clasează pe cel recomandat undeva în ierarhia asta. În felul asta indică foarte clar nivelul studentului, într-un mod pe care cei de aici îl pot evalua concret.

Un cec cu suma cerută Dacă vreţi neapărat să aveţi şanse la o universitate, poate merită să le daţi banii.

În realitate aveţi şanse foarte mari să fiţi primit şi fără bani, mai ales dacă aveţi un dosar "beton". Adesea vor accepta să vă primească fără bani şi să le plătiţi atunci cînd ajungeţi acolo. Asta este o soluţie.

După cum vom vedea mai jos, în procesul de admitere uneori sunt implicate două organizaţii ale aceleiaşi universităţi: **departamentul** la care mergeţi şi ceva numit de obicei "**graduate school**".

Ceva foarte interesant mi s-a întîmplat mie în două cazuri: pentru că nu am trimis banii, "Graduate School" mi-a respins imediat înscrierea. Cu toate acestea, după puţină vreme am primit de la Departament o menţiune favorabilă: eram primit! Asta pentru ca lovisem unde trebuie: impresionasem profesori. Cînd am arătat celor de la departament că de fapt înscrierea mea nu este în regulă s-au oferit să aranjeze pentru mine problemele: fie să îmi plătească ei taxa, fie să mă păsuiască o vreme.

Frumuseţea acestei scheme este că scăpam fără a plăti taxa: urma să plătesc numai la facultatea la care în fine alegeam să merg! Deci dădeam banii după ce vedeam "marfa"!

Nu pot să vă încurajez să procedaţi în acest fel, pentru că s-ar putea să nu meargă: totul este ca pachetul trimis la departament să impresioneze un profesor, care are o mai mare putere de decizie decît orice funcţionar. Întrebarea este dacă dosarul ajunge vreodată sub ochii unui profesor; o secretară fără înclinaţii ştiinţifice poate întuneca viitorul unui geniu sărac fără să clipească, respingînd dosarul incomplet.

Formularele completate Nu subestimaţi timpul necesar completării formularelor; este substanţial (ore). Strîngeţi cu grijă materialele cerute de fiecare universitate într-un plic separat.

De obicei sunt simplu de completat; au explicaţii. Atenţie pentru că pe unele trebuie să le copiaţi înainte de a le completa şi trimite! Asta poate fi folositor şi dacă unele se pierd în marea de hîrtie a sistemului poştal sau de la oficiile de admitere (s-au văzut cazuri).

Despre tipul vizei (uneori e o rubrică de completat) vom vorbi mai jos. Dacă aveţi o bursă **Fulbright** aveţi o viză **J-1**, altfel aveţi o viză **F-1**.

"Statement of Purpose" Această bucăţică de proză este iarăşi foarte importantă. Ce trebuie să fie înauntru, fiecare universitate indică de obicei. În principiu vor să vadă că aveţi într-adevăr de gînd să studiaţi serios pentru doctorat şi că aveţi o oarecare viziune asupra importanţei lui.

Această "**expunere de intenţii**" este sigur citită de un profesor (şi nu de un funcţionar, ca majoritatea materialelor din pachetul de admitere); fiţi scurt, concis şi convingător, pentru că părerea unui profesor contează mai mult decît orice altceva pentru admitere. Corectaţi erorile de gramatică.

Deşi personalitatea fiecărui candidat şi stăpînirea limbii engleze dau nota acestui text, voi include mai jos unul care a dus autorul la una din primele 4 universităţi din domeniu, înaintea unor persoane care aveau rezultate mai bune la note, scoruri, etc. Pentru idee.

Statement of Purpose

Current Degree Goals

I intend to complete a **Ph.D.** in computer science. I would like to study formal foundations of artificial intelligence or computational linguistics as an area of specialization. The topics (inside these areas) that attract me mostly are automatic learning and natural language processing.

Reasons for Selecting a Field of Study

What draws me to these domains is the insights they give upon the human cognition and communication processes. I would like to study these matters in a computer science framework because I consider this discipline more likely to operate with formal, rigorous considerations than traditional linguistics or psychology, and also capable of building "live" proofs (i.e. programs) for some theoretical assumptions. I hope to be able to say one day how much of the nature of human intelligence is computational.

I have to say that my desire of studying artificial intelligence is very old — its origin stands in the years of the secondary school, when I first heard about the Turing test.

I know that artificial intelligence has not risen yet to the height of its name, but I do not regard it as a blind alley. Many seminal ideas came in computer science from this field. I am sure that it is able to contribute actively to the understanding of the human mind.

Concrete Objective of Graduate Study

I intend to study in a rigorous way the theories of the learnable. I believe that many exciting discoveries are to emerge into this field, and that ideas from another area may prove beneficient. I would like to study in a deeper manner the correlation between language and the learning process, because I feel that much of the human intelligence relies on the usage of the natural language.

Professional Aspirations

My ultimate goal in computer science is a career in an academic environment, as it would allow me to intertwine research with teaching. I have chosen research — first, because it is the only way I could get an answer to my questions, and second, because I suppose it an activity that could hardly become routine. I see research as an essentially creative act, that gives a significance and a meaning to an apparently chaotic reality. In this sense, research is a work of setting things in order. I would like to accompany the research work with a teaching one, as my experience makes me believe that the joy of finding out and understanding new things is very much increased if communicated to other people. Moreover, the teaching experience contributes to a deeper comprehension of a discipline.

Why to This University?

I have chosen your university to apply to because I know it has one of the best department of computer science in U.S., and also in the world. I know also that it has a strong school of artificial intelligence, and that some of the "aristocracy" of this domain is employed by this university. I hope that, if admitted, I could have the possibility to improve myself fast in such an elevated environment.

Foaia matricolă (transcript) Aceasta trebuie simultan să arate oficial şi să fie scrisă în engleză, ceea ce nu era prea uşor în 1996 în Romaânia. Probabil că va trebui să trimiteţi o copie după original şi o traducere. Pentru a obţine traducerea recomand următoarele metode:

- Obţineţi o copie oficială de la secretara departamentului pe care o **traduceţi** la un traducător oficial şi o legalizaţi la un notar. Fiecare exemplar al traducerii trebuie legalizat separat. Costul final poate ajunge la cam 2$/pagină.
- Luaţi o copie oficială pe care o traduceţi "de mînă" şi rugaţi un profesor (sau secretara departamentului) să semneze pe traducere cum că este corectă. De obicei universităţile se mulţumesc cu atît ca oficialitate şi este mult mai simplu.
- Dacă sunteţi student al unuia din departamentele nou înfiinţate cu predare în engleză s-ar putea ca secretara să elibereze foi matricole direct în engleză, deşi în 1996 o lege(?) interzicea rectorului să semneze astfel de hîrtii.

Materiale suplimentare Eu am băgat în unele din plicurile cu formulare şi materiale care nu mi-au fost cerute împreună cu o notiţă explicativă de genul:

> Dear Madam / Sir,
>
> I want to clarify the following possible irregularities; please excuse me if these complicate your task of processing my application:
>
> a. a letter of recommendation should come to you by mail directly from one of my recommenders.
>
> b. I do not yet have the GRE subject score; I will send it to you as soon as I receive it.
>
> c. I used a separate sheet of paper for my "Statement of Purpose".
>
> d. I added to the regular application materials the following papers which may strengthen my credentials:
>
> (a) A copy of my TOEFL score report.
>
> (b) A copy of my GRE general test score report.
>
> If I have to send the ETS original scores I am ready to make the necessary steps towards their emission, although this is not very easy for my budget.
>
> e. A copy of a certificate ... showing my work at ....
>
> f. A copy of the diploma I earned in 1995 at the ... contest.
>
> g. A **curriculum vitae**.
>
> Thank you very much for your patience.

Diplome, premii, certificate Dacă aţi primit premii la concursuri, comunicări ştiinţifice, puneţi-le în pachet. Adăugaţi şi scurte traduceri şi capsaţi-le laolaltă ca să simplificaţi munca cititorului.

Dacă aţi lucrat la alte universităţi sau la proiecte importante cuvinte de laudă de la coordonatori sunt foarte utile (de exemplu din programele TEMPUS). O scrisoare călduroasă de la un profesor din străinătate este foarte valoroasă şi mult mai credibilă.

Munca de cercetare Puteţi adăuga la pachet şi scurte descrieri ale lucrărilor de cercetare la care aţi colaborat (ex: diploma). Nu scrieţi prea mult, dar convingeţi că aţi făcut o muncă de adîncime. Pentru că se adresează unui profesor, puteţi fi tehnici în explicaţie. Am văzut cazuri în care studenţi au fost admişi pentru că erau familiarizaţi cu unelte sau tehnici pe care un profesor vroia să le folosească în cercetarea lui, deci nu ezitaţi să arătaţi că aveţi cunoştinţe largi.

Dacă aveţi lucrări prezentate la conferinţe (de orice fel), includeţi cel puţin un rezumat sau poate chiar întreaga lucrare (dacă este în engleză).

Un CV. Scrierea unui Curriculum Vitae bun este o treabă nebanală, la care nici eu nu mă pricep foarte bine. Iată totuşi nişte recomandări:

- Nu scrieţi prea mult; evitaţi descrieri stufoase. Încercaţi să vă rezumaţi la 2 pagini;
- Rezultatele din şcoala generală (sau liceu) nu sunt foarte interesante probabil (mai puţin dacă sunt premii la olimpiade internaţionale);
- Separaţi clar secţiunile. Scrieţi despre:

Informaţii personale: nume, adrese de contact, e-mail; *nu* puneţi vîrsta sau data de naştere;

Studii în ordine cronologică; indicaţi specializarea, rezultatele obţinute şi semnificaţia **notelor** ("on a scale of 1 to 10");

Limbi străine cunoscute; indicaţi şi româna ca limbă maternă (native language);

Cercetare: puneţi orice **proiect** semnificativ la care aţi lucrat şi care a depăşit ca anvergură ceea ce se cerea minimal pentru un proiect de semestru;

Premii: la concursuri, comunicări ştiinţifice, **bursă** (bursa de merit), burse în străinătate (explicaţi că sunt obţinute prin concurs); explicaţi anvergura concursului (ex: "second prize nationwide out of 185 candidates");

Experienţă de lucru: slujbe plătite şi neplătite pe care le-aţi avut, mai ales dacă sunt legate de domeniul de studiu; includeţi lucrul ca asistent în universitate;

Publicaţii: adăugaţi aici nu numai ceea ce a apărut în reviste sau cărţi ci şi tezele de absolvire/master, lucrări prezentate la conferinţe şi rapoarte tehnice scrise în urma proiectelor.

Fiţi atenţi cu modul în care descrieţi publicaţiile: în Europa este comun ca un articol apărut în mai multe locuri să fie trecut de mai multe ori (ex. publicat undeva, prezentat la un simpozion, proiect de curst, etc.). Americanii nu au acest obicei; menţionaţi clar: "also appeared as...; presented at...".

7.8 Trimiterea formularelor

Cum spuneam mai sus, unele universităţi au două organisme specializate care se ocupă de admitere: unul la nivelul universităţii (ex: **graduate school**) altul la nivelul **departamentului**. Departamentele mari posedă propria lor orgranizaţie pentru studenţi "graduate".

Important este că s-ar putea să trebuiască să trimiteţi două plicuri cu documente diferite, cîte unul la fiecare instanţă. În plicul de la "graduate school" (probabil) nu are sens să puneţi nimic în plus faţă de ceea ce e cerut, pentru că acolo treaba este mai birocratică şi funcţionarii care prelucrează materialele nu ştiu mare lucru despre domeniul dvs.

7.9 Materialele lipsă

După primire, universităţile vă vor anunţa dacă li se pare că ceva lipseşte: taxa de procesare, diploma sau foaia matricolă oficială, scoruri ETS oficiale. Dacă aveţi, e-mail faza asta este foarte rapidă şi vă permite să reacţionaţi în timp util.

În general, veţi fi lăsat şi puţin după expirarea datei limită să completaţi dosarul, aşa că aveţi ocazia să trimiteţi tot ce mai lipseşte.

7.10 Răspunsurile universităţilor

Începînd de prin februarie–martie încep să vină răspunsurile, şi vor tot continua pînă în iunie. Vă doresc să aveţi tot atîtea răspunsuri cîte înscrieri, deşi mereu cîte un formular dispare în ceaţă. Dacă sunteţi admis, se poate să fiţi contactat prin telefon sau e-mail. Documentele oficiale de admitere sunt trimise întotdeauna prin poştă.

Universităţile admit şi resping în rafale, aşa că dacă amici de-ai dvs. au primit un răspuns de la o universitate şi dvs. nu, asta nu înseamnă nimic; poată să vină şi "da" şi "nu".

Am tras linie. De aici încolo voi presupune că aţi fost admis de cel puţin o universitate, pentru că altfel trebuie să reluaţi ciclul de la pasul 1, cu mai multă experienţă. Cunosc cel puţin un caz care a intrat abia din a doua încercare, fiind acceptat la două universităţi de top 12. Eu însumi am fost refuzat de o universitate de care am fost acceptat în anul următor (an pe care l-am petrecut la o universitate care mă primise din prima).

Nu disperaţi deci dacă aţi fost respins prima oară: dacă ştiţi că aveţi merite, atunci înseamnă că aţi făcut ceva prost în dosare. Consultaţi-vă cu cineva care se pricepe.

Dacă sunteţi primit, de obicei universitatea va desemna o persoană de contact care să vă răspundă la întrebări şi să vă ajute la început. Ar putea fi un alt student "graduate", un profesor sau secretara departamentului. Nu ezitaţi să puneţi întrebări! Aveţi multe lucruri de aflat.

7.11 Vizita la universitate

Universităţile mai bogate se vor oferi să vă plătească o parte din banii de drum şi cazarea pentru o săptămînă pentru a vizita şi decide între mai multele oferte pe care le aveţi. Studenţii americani care sunt primiţi de mai multe universităţi profită adesea şi se plimbă în toată ţara vizitînd departamente. În definitiv nu poţi alege fără a vedea, nu?

Dacă sunteţi primit de cel puţin două universităţi, s-ar putea să strîngeţi destui bani ca să vă plătiţi biletul de **avion** şi să faceţi drumul! O să aveţi probleme însă cu **viza**, care se obţine uşor dacă aveţi un **I-20** (vedeţi mai jos); un I-20 veţi primi însă *după* ce acceptaţi oferta de admitere.

Pentru ca schema să meargă, trebuie de asemenea ca perioadele pentru care sunteţi invitaţi să vizitaţi să fie una lîngă alta, pentru că nu primiţi bani de trăit pentru găurile dintre vizite. Vedeţi cum vă merge.

Oricum, dacă puteţi veni, experienţa merită cu prisosinţă; puteţi afla foarte multe lucruri interesante în acest fel, şi puteţi face o alegere mai înţeleaptă a universităţii.

8 Alegerea finală

Credeaţi că greul s-a terminat? Nici vorbă! Dacă aţi scris la multe universităţi probabil că aţi fost primit de mai multe. Pe care o alegeţi?

8.1 Alegerea universităţii

În primul rînd acceptările vin pe rînd; fiecare acceptare vă dă o dată limită pînă la care să răspundeţi. Nu vă grăbiţi cu răspunsul: aşteptaţi pînă aveţi maximum de informaţie. Data limită tradiţională este de 15 aprilie, dar la nevoie o universitate vă mai poate păsui puţin, dacă i-o cereţi.

Veţi avea de ales poate între universităţi mai puţin importante care vă oferă condiţii foarte avantajoase (ex: mulţi, mulţi bani) şi universităţi mari care vă tratează mai simplist. Ce pot să vă zic: o diplomă la o universitate faimoasă deschide toate uşile; în plus e mai uşor să te muţi de sus în jos decît invers (adică dacă nu-ţi place la universitatea mare poţi, probabil obţine din nou o ofertă avantajoasă de la una mică); e mult mai greu de-a-ndoaselea.

Desigur, mulţi factori vor intra în joc pentru decizie; e o treabă personală.

8.2 Acceptarea ofertei

Va trebui deci să acceptaţi o ofertă şi să le respingeţi pe toate celelalte. Să presupunem că aţi făcut şi acest pas.

Cursurile încep după jumătatea lui august. Pînă atunci mai aveţi o sumedenie de lucruri de făcut. Va trebui probabil să completaţi formulare adiţionale:

- Pentru **fişa medicală** (**boli**, **vaccinuri**, etc.); s-ar putea să vi se ceară semnătura unui medic; găsiţi unul care ştie engleză. Aveţi la-ndemînă lista bolilor din copilărie şi a vaccinurilor pe care le-aţi făcut;
- Pentru a obţine casă: în anumite locuri studenţii "graduate" nu au voie să stea în campus şi trebuie să-şi caute casă, în alte locuri sunt încurajaţi să stea în **campus**. În general preţurile caselor în campus tind să fie (mult) mai mari decît în afară (dar există şi excepţii), iar calitatea mai proastă; în principiu nu veţi putea obţine casă înafara campusului înainte de a ajunge acolo (voi reveni);
- Pentru a obţine loc de parcare, etc;
- Pentru a obţine **carnet de student**;
- etc.

8.3 Viza americană; formularul I-20

Studenţii "full-time" primesc o **viză** americană numită **F-1**. Studenţii cu burse **Fulbright** (sau mai exact studenţii care fac parte din schimburi de studenţi) primesc vize **J-1**. Soţii(le) studenţilor F-1 care-i însoţesc primesc vize **F-2**, iar cei(le) ale studenţilor J-1 primesc, logic, **J-2**. Există şi alte (multe) soiuri de vize, dar nu cred că veţi avea de-a face cu ele.

Vizele îşi pierd valabilitatea dacă încetaţi de a fi student la universitatea care v-a primit; dacă vă transferaţi la o altă universitate, va trebui să obţineţi altă viză.

Mai puteţi afla despre diferenţa dintre vize în secţiunea numită "Dreptul de muncă".

Ca să obţineţi viza F-1, universitatea trebuie să vă trimită patru foi de hîrtie numite formularul I-20 (sau **IAP-66** pentru J-1). Studiaţi cu atenţie formularul şi anunţaţi orice greşeli universităţii, ca să vă trimită unul nou. Nu e de glumit.

Cu formularul I-20, un paşaport valabil, nişte bani şi o poză de paşaport vă aşezaţi dimineaţa la ora 7:30 la coadă în faţa ambasadei americane. Dacă sunteţi acolo cînd se distribuie bileţelele, atunci veţi intra în **ambasadă** înainte de 1. Dacă aveţi deja un F-1, şi vreţi altul puteţi să mergeţi la ambasadă la ora 15:00 şi să lăsaţi paşaportul peste noapte pentru procesare; nu mai staţi la coadă.

Mai nou (1999) viza F-1 costă 105$: 45$ care reprezintă taxa de interviu şi care se plăteşte în lei la banca Transilvania din Bucuresti, şi 60$, care reprezintă taxa propriu zisă pentru eliberarea vizei şi care se plăteste în $ la ambasadă.

N-am auzit de vreun student cu I-20 care să nu primească viza americană; interviul este o formalitate. Viza se eliberează pe loc, după o scurtă perioadă de aşteptare de cam o oră.

O foaie din I-20 va fi sigilată într-un plic şi capsată de paşaport, celelalte vor fi ale dvs. Nu pierdeţi nici una din foi, nici măcar copia pe care o aveţi.

8.4 Biletul de avion

Vara avioanele peste ocean sunt incredibil de aglomerate; Boeinguri 747 pline ochi traversează zilnic Atlanticul. Dacă vreţi să nu vă ruinaţi, va trebui să faceţi rezervare la avion foarte devreme (cu cel puţin *2 luni* înainte!). Exploraţi mai multe alternative, la **agenţiile de voiaj**. Vă recomand să cumpăraţi bilete doar dus (dar nu pentru că nu vă mai întoarceţi, ci pentru că un bilet dus-întors are o perioadă limitată de valabilitate şi nu e prea clar cînd o să veniţi înapoi prima oară). Preţul vara este în zona 5-700$, depinzînd de distanţă (America are 3200 mile!) şi de agenţie.

Pînă în '97 fundaţia **Soros sponsoriza** cu generozitate un bilet de avion pentru studenţii care mergeau la studii. Mergeţi cu cel puţin două luni înainte la fundaţie şi întrebaţi dacă mai au bani. Va trebui să completaţi din nou formulare: un **CV**, două **recomandări**, o copie după invitaţie, o descriere a proiectului pentru care plecaţi. `http://www.sfos.ro`.

8.5 Preorientarea

În mod tradiţional Fundaţia **Fulbright** organizează o **orientare** pentru viitorii studenţi în State, pe la începutul lui iulie. Daţi un telefon şi întrebaţi pentru că este relativ interesant. S-ar putea să vă pună în contact cu un student care a mai fost prin State, să vă dezmeticească.

9 Adrese

Această secţiune este foarte incompletă; ar trebui îmbunătăţită substanţial.

Comisia Fulbright România: *str. Austrului nr 15*, Pe undeva in zona Foisorului de Foc.

Universitatea Politehnica Bucureşti: *Splaiul Independenţei 313, Sector 6, Bucureşti*, la staţia de metrou Politehnica.

Institutul de Arhitectură Ion Mincu: *Str. Academiei 18-20, Bucureşti*, la staţia de metrou Universităţii.

Ambasada Americană: *strada Batiştei, Bucureşti*, în spatele Intercontinental, staţia de metrou Universităţii.

Fundaţia Soros: *Bucureşti, Piaţa Victoriei*, staţia de metrou Piaţa Victoriei, în blocul cu Tele7abc.

Fundaţia Soros Timişoara — formularele pentru teste: *str. Semenic Nr. 10, Tel: 199960*, .

Banca Ion Ţiriac, Bucureşti: , lîngă Banca Naţională a României, staţia de metrou cea mai apropiată Universităţii; o a doua filială în Piaţa Victoriei.

Partea III
Viaţa în Statele Unite

Statele Unite sunt casa Diversităţii cu D mare. Aici aproape totul este cu putinţă. Din cauza asta ceea ce e valabil pentru un loc poate să fie complet diferit pentru un altul. Cea mai notabilă excepţie sunt marile metropole: New York City şi Los Angeles. Aparent foarte multe din lucrurile care sunt adevărate pentru marea suprafaţă a teritoriului american sunt false în aceste mari aglomerări urbane.

Voi urma aceeaşi metodă şi în această secţiune: dezvălui numai ceea ce nu va fi evident, sau ceea ce m-a surprins.

10 Plecarea

10.1 Contacte înainte de plecare

Regula pe scurt este una singura: să-ţi fie clar ce vei face în primele trei zile: unde dormi, unde trebuie să te duci, cum te deplasezi. Odată trecute aceste trei zile, poţi uşor deveni autonom şi rezolva orice problemă în noul mediu. Pentru primele trei zile însă, un ajutor extern este foarte util, care să-ţi arate cum se ajunge în diferitele locuri, care să te ia de la aeroport şi care să te ducă în locul unde o să dormi pentru început.

Principalul contact este secretara departamentului la care vă duceţi; în general ea/el vă va putea ajuta chiar cu probleme mai ciudate. Dacă în departament există români, este bine să contactaţi pe unul dintre ei dinainte: în primele zile folosirea continuă a englezei este obositoare, iar eficienţa comunicării scăzută, aşa încît nişte sfaturi rapide în limba nativă sunt foarte valoroase. Frumos din partea departamentului ar fi să aloce un voluntar care să se ocupe de dumneavoastră la început, răspunzînd întrebărilor iniţiale şi ghidîndu-vă în prima zi.

În cazul extrem minimumul pe care trebuie să-l ştiţi este:

- La **aeroport** ce adresă daţi şoferului de taxi (ex: adresa departamentului universităţii);
- Cu ce plătiţi **taxiul**.

Atenţie dacă ajungeţi în week-end sau noaptea: nu o să fie nimeni la facultate să vă întîmpine; trebuie să aveţi o destinaţie precisă în minte. Contactaţi neapărat secretara departamentului înainte de plecare, de preferinţă prin e-mail, fax sau telefon.

Trebuie spus că viaţa în Statele Unite este extrem de uşoară datorită maniei americanilor de a face totul cît se poate de simplu (cu o singură excepţie notabilă: plata taxelor). Aşa încît birocraţia pe care o veţi face va fi extrem de redusă ca volum şi rezonabilă. În general veţi avea la-ndemînă toate informaţiile de care aveţi nevoie, sau veţi şti de unde să le luaţi. Circulaţia informaţiei în societatea americană este într-adevăr remarcabilă şi impresionantă, şi se reflectă într-o extrem de mare eficacitate a muncii desfăşurate.

Puteţi înceta de a citi acest document de aici încolo fără a avea vreo pierdere notabilă; eu voi continua să-l scriu, pentru că nu poate să facă prea mult rău.

10.2 Bagaje utile

Dacă există un loc pe pămînt unde se găseşte orice, apoi aici este. Aşa că orice lucru aţi uitat acasă nu-i bai, puteţi să-l cumpăraţi din nou (presupunînd că nu sunteţi la strîmtoare cu banii, ceea ce nu e neapărat adevărat în primele luni).

Problema se pune mai curînd invers: ce aţi lăsat acasă este bun lăsat, şi va costa bani buni dincoace. De aceea poate este mai bine să aduceţi lucrurile de care aveţi nevoie.

Fiecare persoană poate lua pe avion 64 de kilograme la cală şi încă 20kg la bagaje de mînă. Limitări din partea aceasta nu veţi avea deci.

Luaţi-vă majoritatea hainelor. Americanii se îmbracă foarte puţin formal, aşa încît dacă aveţi 4 costume probabil că nu o să le folosiţi prea des, cel puţin dacă vă luaţi după ei.

Nu uitaţi să vă interesaţi de clima: în **California** nu are nici un sens să căraţi paltonul, iar pentru partea din nord trebuie să vă aşteptaţi la o vreme mai rece ca la noi.

Alte lucruri utile de care veţi beneficia cu siguranţă:

- Paşaportul, biletul de avion şi formularul I-20;
- O pernă mică;
- Cearceafuri; poate o pătură subţire (chiar dacă mergeţi în nord veţi ajunge probabil în august sau septembrie);
- Un set de tacîmuri;
- Două farfurii de plastic şi o cană;
- O cratiţă mică;
- Majoritatea hainelor şi pantofilor pe care îi posedaţi;
- Un ceas deşteptător cu baterie;
- Cîteva cărţi favorite; cărţile de specialitate pe care le aveţi;
- Cîteva casete şi CD-uri la care ţineţi;
- Un dicţionar român-englez şi invers;
- Un dicţionar englez bun;
- **Carnetul de şofer**;
- O **carte de bucate**;
- Cosmetice (perie de dinţi, etc.);

- Bani sub forma de **cecuri de călătorie** (vedeţi mai jos) şi puţin cash;
- Medicamente de primă necesitate (aici se cheamă cu totul altfel); nu uitaţi saprosan-ul;
- Actele trimise de universitatea la care mergeţi;
- Copii după diplomă de absolvire, foaia matricolă, fişe medicale.

Nu are sens să căraţi:

- Nici un fel de aparate electrice care merg la priză: aici tensiunea este de 110V, frecvenţa de 60Hz şi prizele au o formă ciudată;
- Mîncare: există o interdicţie asupra oricăror produse alimentare sau seminţe. Practic verificările sunt rare, dar nu ştiu dacă merită riscul;
- Nu faceţi cumpărături masive înainte de plecare, dacă nu sunt strict necesare; puteţi găsi aici lucruri mai ieftine ca în ţară (deşi va trebui să învăţaţi un pic să le căutaţi).

10.3 Banii şi cecurile de călătorie

"Traveler's checks" sunt probabil metoda cea mai convenabilă prin care puteţi transporta bani fără să vă fie frică de furturi sau pierderi. Acestea se pot cumpăra de la băncile româneşti pentru un comision de circa 2%. Ele sunt practic nişte bancnote pe care le semnaţi la bancă şi pe care trebuie să le semnaţi din nou cînd vreţi să le folosiţi (deci care furate nu mai valorează nimic pentru hoţ). Numerele lor de serie le notaţi pe o hîrtie separată; dacă pierdeţi cecurile puteţi suna la un număr de telefon gratuit (oferit împreună cu cecurile) şi cecurile vă vor fi înlocuite. În Statele Unite şi în multe locuri din Europa le puteţi fie schimba pe cash la o bancă, fie cumpăra direct cu ele. Probabil că cele mai multe le veţi vărsa direct în contul de la bancă pe care îl veţi deschide odată ajuns.

Probabil că veţi primi primul salariu abia după o lună de la sosire, aşa încît va trebui să faceţi faţa multor cheltuieli de început din resurse proprii. O estimare a sumei necesare este de cam 1000–1500$. Dacă nu posedaţi această sumă nu disperaţi: probabil că universitatea vă va ajuta cumva după ce v-a primit, poate cu un împrumut.

Va trebui să **închiriaţi** o locuinţă, fie ea şi în **campus**; regula este că la semnarea contractului se plăteşte o garanţie (**security deposit**) şi **chirie** pe o luna (cel puţin), ceea ce poate însemna dintr-un foc 600-800$. Deci nu-i de glumit.

11 Sănătatea; Asigurarea Medicală

Veţi fi probabil obligaţi să vă faceţi o asigurare de sănătate. Sistemul de sănătate american este foarte interesant: totul se plăteşte de către pacient; nu există nici un fel de ajutor de la stat (cu mici excepţii pentru pensionari şi handicapaţi).

Pe de altă parte sistemul de sănătate este extrem de modern (aparatură de ultima ora) şi *extrem de scump*. Tabela 6 oferă nişte preţuri orientative.

Dacă nu aveţi asigurare medicală şi (Doamne fereşte) aveţi un accident, va trebui să plătiţi totul din buzunar. Dacă aveţi asigurare, plătiţi mult mai puţin.

Activitate	**Cost**
Drum cu ambulanţa (10 min)	500$
20 min în camera de urgenţă	200$
Un pat de spital 24h	2000$
O apendicită	10000$

Tabelul 6: Costul tratamentului medical

Firmele de asigurare sunt private şi oferă tot felul de planuri: pe măsură ce dai mai mulţi bani lunar, plăteşti mai puţin cînd e nevoie. O asigurare studenţească bună, pentru un ins sănătos şi tînăr, este cam de 600$ anual.

Adesea asigurările studenţeşti *nu* acoperă dinţii şi ochii. Deci faceţi-vă o verificare completă şi reparaţi toate problemele înainte de a pleca, atît în ceea ce priveşte dantura cît şi ochii. Cumpăraţi o pereche de ochelari de rezervă.

Asigurarea se poate plăti fie dintr-un foc fie în rate; probabil că veţi semna contractul de asigurare după ce ajungeţi acolo.

Mi-a fost recomandată o variantă economică:

CISI (Cultural Insurance Services International).
102 Greenwich Avenue
Greenwich, CT 06830
1 (203) 625-5440

Aparent preţurile sunt rezonabile, pentru studenţi numai, şi nu este obligatorie asigurarea pentru un an întreg.

> Planul plăteţe 100% din tot ce este peste $100, şi pînă în $25,000. Dacă studentul este trimis la specialist de către Student Health Center, plăteşte numai primii $50.
>
> Poţi plăti pe cîte trei luni, nu e nevoie sa plăteşti totul odată şi costă cam aşa:

Vîrsta	Student	Student şi soţ(ie)	Student şi familie
< 24	$35	$210	$270
25-30	$45	$270	$360
31-40	$65	$300	$400

> Este numai pentru cei pe vize J-1, F-1 sau M-1.

12 Zborul

Zborul peste ocean este extrem de plictisitor şi durează cam 7 ore. Durata călătoriei şi oboseala cresc enorm cu numărul de escale suplimentare şi de avioane schimbate. Depinzînd de sursă, destinaţie şi numărul de escale durata zborului din România pînă la destinaţie poate fi între 14 şi 36 de ore. Căutaţi un **bilet** care merge cît mai direct.

Veţi îmbarca **bagajele** la urcare şi nu le veţi mai vedea decît la punctul de vamă de la intrarea în SUA, indiferent de cîte ori vă opriţi.

Vama în SUA se face în primul aeroport internaţional în care opriţi. E puţin probabil ca vameşii să vă răscolească prin bagaje; după vamă bagajele le băgaţi imediat la loc şi le luaţi din nou la sosire.

12.1 I-94

În timpul zborului veţi completa două mici formulare: I-94 şi unul legat de vamă şi alimente, pe care o să scrieţi ca nu aveţi. Foaia I-94, bonul despre alimente, **paşaportul** şi **I-20** sunt inspectate la vamă la intrare. Plicul cu I-20 este scos din paşaport şi în locul lui este capsată (sau pusă) o bucăţică din I-94. Teoretic trebuie să daţi înapoi I-94 prima oară cînd ieşiţi din State, aşa că nu-l pierdeţi.

13 Vreţi sa vă viziteze familia

În general nu am auzit ca studenţii să aibă probleme în a-şi invita rudele apropiate în vizită. Următoarele documente se pot dovedi foarte utile:

- Pentru a face o **invitaţie** personala cuiva, de regulă se foloseşte formularul I-134 (**affidavit of support**), aflat la `http://www.ins.usdoj.gov/graphics/formsfee/forms/i-134.htm`.

  Precizaţi sprijinul material pus la dispoziţie acelei persoane (de exemplu: casă, masă, o sumă de bani pentru cheltuielile estimate).
- Formularul acesta îl legalizaţi în faţa unui notar public. Un notar public percepe un comision în jur de $2.
- Dupa cum specifică şi formularul, anexaţi o adeverinţă de la locul de muncă (facultate) precizand salariul (suma completă, bursă + taxe de şcolarizare), şi un extras de cont de la bancă (o copie după scrisoarea lunara de la bancă este bună).
- Dacă sunteţi foarte precaut, puteţi anexa o scrisoare de la biroul pentru studenţi străini al universităţii (pe care îi rugaţi să o scrie; unele universităţi au scrisori-tip pentru aşa ceva).
- Eventual, puteţi adăuga o scurta nota explicativă personală referitoare la invitaţie.

Cu documentele astea, rubedeniile se duc la ambasada americană pentru a obţine viza.

În general viza le va fi oferită dacă nu cumva sunt percepuţi ca riscînd să rămînă în Statele Unite. Unele persoane se duc la ambasadă cu tot felul de certificate de proprietate: locuinţă, maşină, etc., pentru a dovedi ca sunt “legate” de tărîmul natal, şi nu intenţionează să emigreze.

Un cuvînt de avertisment se cuvine dat celor care-şi invită părinţii proaspăt devenit bunici (un caz relativ frecvent printre doctoranzi): este imprudent ca părinţii să specifice că se duc să-şi vadă nepoţii. Un bunic care face **baby-sitting** este considerat a munci ilegal în Statele Unite!

14 Soţul, soţia, logodnicul, logodnica, prietena, etc.

Dacă sunteţi căsătorit aţi putea percepe doctoratul ca o piedică în calea unităţii familiei. Nu are sens să fiţi îngrijoraţi: puteţi obţine cu uşurinţă o viză pentru partenera(ul) dumneavoastră. Partenerul unui student cu viză F-1 primeşte o viză F-2, iar cel al unui student cu viză J-1 primeşte o viză F-2.

Dacă nu sunteţi căsătorit(ă) încă dar aveţi un ales al inimii, atunci situaţia este un pic mai complicată. Metoda de care nu am auzit niciodată să dea greş, este de a trimite o scrisoare de invitaţie pentru *logodnic(ă)*; ace(a)sta poate atunci primi o viză turistică pentru a vă vizita.

Alte cîteva detalii despre vizele acestea puteţi găsi în secţiunea 19, despre dreptul de muncă în Statele Unite.

15 Birocraţia de început

Odată ajuns veţi trece printr-o serie de formalităţi şi instructaje. Prima perioadă este mai dificilă, dar privit retrospectiv totul merge foarte repede şi bine; în definitiv o săptămîna de birocraţie pentru adaptarea de lungă durată într-o ţară străină nu e prea mult, nu?

Universitatea se va ocupa cu siguranţă de dumneavoastră, probabil organizînd o **orientare** pentru toţi studenţii internaţionali.

15.1 "Social Security Number (SSN)"

Numărul de asigurări sociale este compus din 9 cifre şi iniţial avea o misiune cu totul diferită. Acum s-a transformat într-un fel de "număr de buletin" care identifică unic o persoană în Statele Unite. Veţi completa un formular foarte simplu, pe care îl înmînaţi unui oficial, împreună cu **I-20**, **paşaportul** şi o scrisoare din partea universităţii; de obicei asta se întîmplă chiar în universitate, în timpul orientării. După trei săptămîni veţi primi numărul SSN care vă va aparţine numai dvs., pentru tot restul vieţii.

Fără SSN nu puteţi lucra în nici un fel, şi nu puteţi obţine nici permis de conducere. În realitate foarte multe din formularele pe care le veţi completa vor avea undeva o rubrică "SSN", deşi teoretic SSN-ul este confidenţial. Nu-l scrieţi niciodată în locuri vizibile (ex: CV).

15.2 Bănci

Viaţa în State este simplificată enorm de prezenţa băncilor. În afară de maşina de cola şi cea de spălat, autobuz şi unele magazine pricăjite nu e nevoie de bani gheaţă niciodată.

Contul în bancă trebuie deschis din primele zile, pentru că scuteşte de grija banilor şi pune la dispoziţie o sumedenie de mecanisme de plată, extrem de convenabile.

Puteţi aranja ca multe dintre plăţile care vi se fac (salariu) să meargă direct în cont, şi ca multe din plăţile regulate pe care le faceţi să iasă de acolo (apă, electricitate, etc.).

15.2.1 Alegerea unei bănci

Băncile diferă printr-o grămadă de detalii care-mi scapă. Cele mai importante amănunte pentru început vor fi rata **dobînzii** şi **depunerea** (**deposit**) minimă. Aparent există foarte puţine bănci în Statele Unite care au operaţii pe teritoriul mai multor state; băncile din Pennsylvania sunt disjuncte de băncile din statul New York. Condiţiile pe care le oferă băncile diferă foarte tare între localităţi: de exemplu în New York City adesea nu se poate deschide un cont cu mai puţin de 3000$ depunere, în Pittsburgh o valoare întîlnită este de 500$, iar eu am avut cont la o cooperativă de credit (Credit Union) care avea un depunere minim de 5$. Cooperativele de credit sunt adesea cele mai convenabile, şi pe deplin sigure (vă vor spune că banii dumeavoastră sunt asiguraţi de guvern împotriva falimentului).

Băncile cer ca tot timpul să se afle o anumită sumă în cont, altfel se plătesc amenzi (sistemul e mai complicat, dar asta am priceput eu). Rata dobînzii primite pe banii depuşi oscilează undeva în jur de 3.5% pe an, dar am înţeles că ajunge cam la 1% dacă se corectează inflaţia.

S-ar putea ca universitatea să vă poată oferi informaţii despre condiţiilor tuturor băncilor din apropiere, dar adesea e greu de comparat oferta. Un criteriu important este ca banca să fie relativ răspîndită în zona în care veţi acţiona dominant, sau măcar să aibă **ATM**-uri (vedeţi mai jos).

15.2.2 Instrumente de plată

Probabil că veţi deschide două conturi la bancă. Primul este cel mai important:

"Checking account": banii din contul acesta sunt cei pe care-i puteţi cheltui folosind cecuri, şi foarte adesea sunt cei accesibili folosind cartela dumneavoastră magnetică. O bancă ofertă mai multe tipuri de checking account, care variază după suma care trebuie să fie depusă mereu, taxa plătită pentru servicii, numărul de cecuri care poate fi scris în fiecare lună, costul adiţional al fiecărui cec peste limită, etc.

"Savings account" este un cont obişnuit de economii, dar care are de obicei dobîndă mai mare decît cel de checking. Acesta ar fi dealtfel şi motivul pentru care merită sa fie deschis.

Carnetul de cecuri este primul instrument de plată pe care banca vi-l oferă, probabil imediat ce deschideţi contul. Pentru o săptămînă veţi avea un carnet de "beginner checks", care adică nu are tipărit pe el numele dumneavoastră. După aceea banca vă va trimite unul tipărit.

Cecul se completează destinatarului. Destinatarul se duce cu cecul la banca lui. Banca dvs. cumpără de la banca lui cecul, cu bani, care sunt luaţi din contul dumneavoastră şi depuşi în al lui. Acest transfer se poate petrece la cîteva zile după ce aţi trimis cecul (poate chiar luni dacă receptorul este leneş). Acesta este un fenomen neplăcut, pentru că nu este niciodată prea clar cîţi bani ai în cont care pot fi încasaţi de altcineva, şi cere menţinerea unei contabilităţi separate, pe hîrtie.

Cecurile sunt foarte convenabile, pentru că pot fi folosite pentru a plăti tot felul de servicii prin **poştă**.

Cecurile pot fi folosite şi la unele magazine, dar atunci trebuie însoţite de o formă de identificare americană (**carnetul de şofer**, care la ei cam ţine loc de buletin). Cîteodată, pentru a plăti, trebuie şi ca banca să fie din acelaşi stat.

Dacă cineva încearcă să încaseze un cec de la dvs. şi nu sunt destui bani în cont, se spune că "the check **bounces**". Asta se soldează în general cu o amendă de 25$ sau mai mult pentru dvs.

Băncile oferă uneori servicii suplimentare, cum ar fi *asigurarea* unui cec (cînd vine să "bounce" transferă automat bani din contul de "savings" în cel de "checking"), sau oprirea plăţii unui cec (dacă aţi trimis de pildă un cec prin poştă pentru un produs cumpărat, dar care nu a venit).

Cartela de extras bani (ATM/MAC): la fiecare cîteva colţuri de stradă (mai ales la bănci şi magazine) veţi vedea automate de bani (şi alte lucruri). Acestea se numesc fie **Automatic Teller Machines** (ATM) fie **Money Access Centers** (MAC). Foarte adesea banca vă oferă o cartelă mică de plastic, cu care puteţi lua bani din conturile dvs. de la astfel de maşini. Banca o să vă spună şi care maşini sunt accesibile; în general tranzacţiile sunt gratuite la maşinile băncii de la care aveţi cartela, dar costă ceva (în jur de 1$) la alte maşini.

Cartela poate fi folosită pentru a manipula toate conturile (checking, savings şi ce-o mai fi) şi pentru a interoga banca. Uneori cartea merge şi la magazine. De fiecare dată cînd faceţi o tranzacţie asta se reflectă în contul din bancă, dar poate nu chiar instantaneu.

Cartea de credit este o invenţie americană colosală. Există patru mărci mari de cărţi de credit americane: **VISA**, **Mastercard**, **American Express** şi Discover. Fiecare magazin decide ce mărci primeşte; frecvenţa este cam în ordinea indicată (mai mare la stînga). Un individ poate poseda zeci de astfel de cărţi.

Trebuie să faceţi distincţia între firme care oferă cărţi de credit (aproape toate băncile, de exemplu) şi mărcile de cărţi de credit (care sunt destul de puţine — VISA, Discover sunt astfel de mărci).

O carte de credit funcţionează într-un mod foarte interesant. Fiecare carte de credit are o *limită de credit*; poţi cumpăra de la magazine, eventual plăti şi cecuri cu ajutorul lor (**convenience checks**) sau extrage bani de la ATM pînă la această sumă. Aceşti bani sunt împrumutaţi de la compania care v-a oferit cartea de credit. În fiecare lună vine prin poştă o listă a datoriilor pe care le aveţi, datorate folosirii cărţii. Dumneavoastră scrieţi un **cec** şi-l trimiteţi la adresa indicată plătind astfel datoria. Aveţi deci de-a face cu un **împrumut** fără dobîndă pe o lună.

Care e şmecheria? Dacă nu puteţi plăti la timp nu-i nici un bai: împrumutul este prelungit cu o **dobîndă** de cam 12-20% pe an (variază). Atunci compania de cărţi de credit face profit.

Alte venituri ale companiilor de cărţi de credit vin de la comercianţii de la care cumpăraţi: la fiecare plată făcută cu VISA, de pildă, VISA primeşte de la cel care vinde 0.5$ + 2% din sumă. Astfel, costul folosirii cărţii de credit este inclus în produse. Din acest motiv anumite magazine de mărunţişuri nu acceptă cărţi de credit: ar creşte prea mult valoarea bunurilor.

O carte de credit este mult mai mult decît un simplu instrument de plată; o grămadă de servicii o însoţesc adesea.

Pentru a obţine o carte de credit, trebuie să ai ceea ce se numeşte **"istorie de credit"**. Cercul este însă vicios: pentru a avea o **istorie de credit**, e nevoie de o carte de credit. Pîna deunăzi, pentru un student era destul de greu sa obţină o carte de credit; mai nou însă, unele firme au oferte speciale pentru ei (AT&T MasterCard, American Express Optima For Students, Citibank Visa etc.). Vestea proastă pentru noi este că un non-rezident american are mai puţine şanse să le obţină decît un cetăţean. Pentru că a fi refuzat de către o companie de cărţi de credit se adaugă la istoria de credit şi o influenţează în rău, este bine sa evitaţi (cel puţin la început) sa cedaţi tentaţiei de a răspunde tuturor ofertelor de cărţi de credit (şi nu veţi întîlni puţine). Din experienţa mai multor români, cel mai uşor de obţinut la început sunt American Express Optima For Students şi AT&T MasterCard. Firmele care le oferă îşi trimit reprezentanţi în **campus** (cam la începutul fiecărui semestru). Este mai bine să folosiţi un astfel de prilej pentru a vă înscrie (decît să completaţi formularul ("application") şi să îl trimiteţi prin poştă).

Trebuie spus că unele cărţi de credit au o taxă anuală. Însă nu toate. Este unul din criteriile pe care trebuie să le folosiţi cînd vă hotărîţi să completaţi o "application".

Un alt mod de construi o istorie de credit este de a obţine ceea ce se numeşte **secured credit card** (**carte de credit asigurată**). Aceasta se comportă ca o carte de credit obişnuită, cu diferenţa că, înainte de a o obţine, trebuie să depuneţi o sumă (egal cu limita de credit) la banca care o oferă. În felul acesta, banca se asigură că nu va fi în pierdere dacă nu vă puteţi achita datoriile.

De ce este nevoie de cărţi de credit? Avantajele sunt multiple:

- sunt mai simplu de folosit decît cash-ul şi pot fi folosite pentru a achita plăţi prin **telefon**;
- reprezintă un împrumut fără dobîndă pe o perioada de aproximativ două luni (dacă, să zicem, cumperi ceva pe credit pe data de 1 august, la sfîrşitul lunii, pe 30, îţi vine nota de plată; poţi însă să achiţi datoria — fără dobîndă — oricînd pînă pe 28 septembrie);
- poţi retrage plata făcută dacă cel de la care cumperi nu îşi respectă obligaţiile;
- dacă o pierzi sau îţi este furată, nu vei suferi o pierdere mai mare de cca 50-200$, indiferent de cît cheltuieşte cel care a găsit-o;
- unele firme de cărţi de credit oferă avantaje suplimentare:
  - un număr de **mile** pentru o companie aeriană[3], un număr de minute gratuite la telefon pentru fiecare dolar cheltuit cu cartea de credit sau chiar rambursarea a 1% din banii cheltuiti;
  - preţuri mai mici în unele magazine;
  - o **asigurare de călătorie** (poate fi indispensabilă pentru a primi vize turistice pentru anumite ţări);
  - asigurare gratuită pentru închirierile de automobile;
  - asigurare şi garanţie pe o perioadă limitată pentru obiectele cumpărate cu cartea de credit.

"The checking card": carte(l)a de "checking" este o invenţie mai recentă: un hibrid între o carte ATM şi o carte de credit: este acceptată peste tot unde o carte de credit este acceptată, dar extrage bani direct din contul dumneavoastră, şi nu dintr-un fond de împrumut. Pentru că are toată funcţionalitatea unei cărţi ATM, probabil că o va înlocui treptat pe aceasta.

15.3 Contractul de închiriere

Una din cele mai mari responsabilităţi civice pe care va trebui să vi le asumaţi (şi una din cele mai costisitoare) este închirierea unui apartament. Dacă universitatea nu vă cazează în **campus** (sau chiar şi în acest caz), trebuie să semnaţi un contract cu un **proprietar** pentru habitatul dvs. Contractul este un document oficial foarte important, care în caz de nerespectare vă poate duce în instanţă (ceea ce nu e prea amuzant, cel puţin dacă nu studiaţi dreptul). Citiţi cu mare atenţie hîrtia înainte de a lăsa pe ea parafa, ca nu cumva să fiţi tras pe sfoară.

În nici un caz nu închiriaţi un **apartament** pe care nu l-aţi văzut. Inspectaţi apartamentul cu atenţie şi verificaţi dacă totul este în bună ordine. Cereţi ca defecţiunile să fie reparate şi totul să fie curăţat înainte de a vă muta.

Chiria este cea mai mare cheltuială constantă pe care o veţi face în timpul şederii dvs. Preţul variază enorm în funcţie de poziţie (mai aproape de universitate tinde să fie mai scump, dar depinde şi de oraş, de natura cartierului), numărul de camere şi gradul de coabitare. O **garsonieră**

[3] Vedeţi secţiunea despre călătorii pentru detalii.

("**studio**" sau "**efficiency**") cu bucătărie şi baie ar valora cam 300-500$ în funcţie de comfort. Bucătăria trebuie să fie complet utilată (frigider, dulapuri, chiuvetă), chiar dacă nu aveţi **mobilă**. Se spune că în general în California e mai scump, dar nu refuzaţi o universitate pe motivul ăsta.

Cel mai ieftin iese probabil dacă împărţiţi un apartament cu mai multe dormitoare şi o baie şi bucătărie comună cu alţi locatari; foarte adesea studenţi se asociază în acest fel. Ca ilustraţie (preţuri orientative), dacă un "efficiency" este 400$, un "**1 bedroom**" (2 camere = "**living**" + dormitor) este 520$, un **2 bedroom** este 550$, un **3 bedroom** este 600. Deci din ce în ce mai ieftin de persoană. Un apartament mobilat nu este neapărat mult mai scump decît unul nemobilat.

Proprietarul (fie el un "civil" sau o firmă imobiliară (**real-estate** agency)) va cere o **garanţie** (**"deposit"**) de siguranţă cît chiria pe o lună (sau două) înainte; această garanţie vă va fi returnat la sfîrşitul contractului, dacă nu aţi făcut cumva stricăciuni care trebuie acoperite.

Este recomandabil să nu folosiţi o agenţie imobiliară doar pentru a găsi o casă de închiriat, pentru că agenţia îşi rezervă un comision foarte important din chirie, care poate ajunge la peste 1000$ pe an şi care produce creşterea artificială a preţului. Mai bine discutaţi direct cu proprietarul.

15.3.1 Electricitate şi alte "utilities"

Fiţi foarte atent ce anume face parte din chirie. Electricitatea, încălzirea, apa, maşina de spălat, gazul şi gunoiul sunt servicii pe care le puteţi plăti fie separat, fie pot să fie incluse în chirie şi atunci cad în sarcina proprietarului. Dacă plătiţi electricitatea, atunci contează dacă aveţi aragaz electric, calorifere electrice şi aer condiţionat; diferenţa este de la 20$ la 150$ pe lună.

Dacă trebuie să plătiţi singur toate acestea, va trebui să contactaţi (probabil prin **telefon**) toate companiile responsabile să pornească serviciile de la data mutării.

Importantă este şi **maşina de spălat** (aproape întotdeauna însoţită de **maşina de uscat**); cele mai comune ipostaze sunt:

- Parte din mobila apartamentului;
- Undeva la subsol, operată cu fise pentru toţi locatarii; preţ între 75 de cenţi şi 1,50$ pentru o încărcătură spălată sau uscată;
- La o spălătorie publică din apropiere, tot cu fise (mai incomod).

Pornitul serviciului telefonic este şi el în jur de 40$.

15.3.2 Mutatul

America este o ţară de migratori; mai ales persoanele mai tinere schimbă relativ frecvent slujbe şi chiar oraşe. Există o întreagă industrie a mutatului care face treaba asta relativ uşoară. Firme specializate (ex. **UHaul**, **Raiders**) închiriază de la cărucioare pînă la trailere cu care lumea îşi plimbă mobila. Mai ales în lunile de vară, contractele de închiriere expiră şi lumea pleacă la plimbare. 1 august pare a fi vîrful de activitate.

15.3.3 "Yard Sale"

Din cauza aceasta multă lume încearcă să scape de lucruri din casă înainte de o mutare şi foarte adesea le vinde la preţuri de nimica (relativ la obiectele noi). Se organizează ceea ce se cheamă "**yard sale**" sau "**garage sale**" sau "**moving sale**", anunţate cu afişe pe stîlpi; proprietarul scoate în curte (sau garaj) marfa şi amatorii de chilipiruri din împrejurimi se înghesuie şi se tîrguie pentru feluritele obiecte. "The early bird catches the worm", sau "cine se scoală de dimineaţă cumpără ce-i mai interesant". Eu am cumpărat o sumedenie de lucruri în acest fel, unele adevărate pomeni. Poţi astfel să-ţi mobilezi întreaga casă într-un timp şi la un preţ record. Numai să ai cum le căra.

Fiţi cu ochii pe afişe!

15.3.4 Subînchirierea

Contractele de închiriere se semnează în genere pentru un an (dar în zone cu o criză acută de locuinţe, ca în anumite părţi din California, pot să fie de la lună la lună); puţini proprietari vor voi să facă pe mai puţin. Asta este o problemă dacă vreţi să plecaţi acasă (sau la lucru) pe timpul verii. O soluţie există: dacă nu e explicit interzis prin contract, aveţi voie să subînchiriaţi apartamentul altcuiva. Probabil că nu o să vă scoateţi toţi banii, dar oricum, minimizaţi pierderea. În timpul verii ofertele de apartamente de subînchiriat (**sublet**) abundă, aşa că nu e prea simplu de găsit un sub-chiriaş. Cum v-o fi norocul şi oferta.

16 Maşina

Importanţa maşinii pentru civilizaţia americană nu poate fi în nici un fel supraestimată.

În America se conduce mult mai civilizat şi mai prudent decît în Europa şi deci infinit mai corect decît în România. (Marea excepţie rămîne New York City în care se concentrează instinctele sălbatice ale tuturor şoferilor.) Fiecare stat are propriile reguli de circulaţie, dar acestea sunt 99% cele din Europa.

Dintre exotismele legate de condus: în multe locuri se poate lua la dreapta chiar dacă stopul este roşu. Foarte multe semne de circulaţie sunt scrise în cuvinte şi nu se bazează numai pe formă. Maşinile tipice americane nu au **ambreiaj** şi folosesc un schimbător de viteze foarte schematic (vitezele "înainte, înapoi şi parcare"). Parcarea este o adevărată problemă în marile oraşe şi costă foarte mult (estimat la 2000$/an pentru un ins care lucrează în centru). În marile oraşe poate ajunge la 1500$ pe *lună* în anumite zone!

Benzina este de trei ori mai ieftină ca în Europa, dar se pare că **mecanicii auto** tind să "fure" cît încape.

16.1 Carnetul de conducere

Fiecare stat decide ce **carnete de conducere** recunoaşte; probabil că va trebui să daţi un examen de condus pentru a obţine un carnet local. Importanţa maşinii este atît de mare încît carnetul de şofer este legitimaţia standard. Atunci cînd nu ai carnet poţi să-ţi iei o "non-driver license" pentru a-i ţine locul. Examenul de carnet este foarte simplu şi are de obicei o probă teoretică şi una practică. După proba teoretică primiţi ceea ce se cheamă "learner's permit", valabil o anumită vreme, şi cu care puteţi conduce dacă pe scaunul din dreapta se află un şofer "plin". La examen trebuie să vă prezentaţi cu maşina proprie, şi însoţit de un şofer adevărat.

16.2 Cumpărarea unei maşini

Costul maşinii nu se rezumă la cel plătit proprietarului, ci include costuri de înregistrare, taxa de cumpărare, **impozit** (pe alocuri), verificări tehnice, asigurare (foarte importantă, depinzînd de o mulţime de factori ca vîrstă, număr de accidente, stare socială, vechimea carnetului, compania de asigurări).

Procedurile la notar sunt foarte simple; în 30 de minute puteţi termina cu totul. Dacă vă luaţi maşină merită să deveniţi membru al clubului automobilului (American Automobile Association, AAA), care oferă la preţuri reduse (39$/an) o sumedenie de servicii utile. Adesea puteţi face la o agenţie AAA toate formalităţile legale de cumpărare a unei maşini, inclusiv cumpărarea asigurării.

Puteţi poseda o maşină şi fără a avea carnet, dar nu puteţi conduce maşina fără a avea măcar learner's permit. În multe state nu puteţi avea o maşină fără a avea şi o **asigurare**, iar în nici un stat nu puteţi conduce fără asigurare. Pentru a avea asigurare trebuie să aveţi cel puţin learner's permit.

Dacă aveţi dare de mînă puteţi lua o maşină nouă; altfel e mai bine cu una la mîna a doua. Este foarte uşor de cumpărat o maşină la mîna a doua, cu preţuri care încep de la 100$. Dacă nu sunteţi un as la mecanică şi nici nu vreţi să locuiţi într-un atelier de reparaţii, mai bine consideraţi o maşină începînd de pe la 1500$. Puteţi merge la un "**dealer**", sau puteţi să vă bazaţi pe mica publicitate; a doua variantă e mai ieftină în general.

Ordinea recomandată este următoarea:

1. Obţineţi permis de conducere (măcar "learner's");

2. Urmăriţi anunţurile; puneţi ochii pe o maşină;

3. Consultaţi "**blue book**", o carte care dă preţurile maşinilor în funcţie de marcă, an, accesorii şi uzură. Există mai multe astfel de cărţi, unele tipărite. Cea mai accesibilă este cea de la `http://www.edmunds.com`. Vedeţi dacă preţul merită;

4. Stabiliţi cu proprietarul cum o puteţi încerca;

5. Duceţi maşina la un garaj şi faceţi o verificare tehnică pe care o plătiţi dumneavoastră; asta poate releva tot felul de hibe ascunse, deşi verificarea de tipul ăsta este relativ sumară;

6. Tîrguiţi-vă pentru preţ;

7. Faceţi întîi o asigurare pentru maşină; la început asigurarea o să coste mult (cam 600$ de dolari pe lună în Pennsylvania), dar o să scadă repede cu timpul dacă nu faceţi accidente; sunt foarte multe firme; faceţi o mică analiză a pieţei;

8. Mergeţi la notar şi faceţi actele de transfer; el o să vă dea noi plăci de înmatriculare; va trebui să plătiţi o taxă pe vînzare (în Pennsylvania de 7% din preţul stabilit între dvs. şi fostul proprietare) către stat. Mulţi "trişează" şi declară un preţ mai mic decît cel real, pentru a face economie;

9. Eventual deveniţi membru AAA;

10. După o vreme veţi primi prin poşta de la notar certificatul de înmatriculare şi actul de proprietate.

16.3 Poliţia

Dacă sunteţi urmărit de o maşină de **poliţie** trageţi pe dreapta şi opriţi. Dacă maşina opreşte în spatele dumneavoastră nu faceţi nici un gest ci coborîţi lent geamul. Dacă deschideţi uşa puteţi fi chiar împuşcat! Aşteptaţi răbdător ofiţerul de poliţie care se va apropia să discute cu dumneavoastră.

Poliţia este foarte bine pregătită şi gata întotdeauna să ajute şi are drepturi şi îndatoriri foarte bine precizate. De exemplu nu vă poate amenda pentru exces de viteză fără a avea o dovadă (o fotografie radar) care să arate că aţi depăşit viteza. În multe state este perfect legal să bruiaţi **radarul** poliţiei şi se vînd chiar dispozitive. Pe de altă parte nu-i de glumit cu poliţia; dacă vi se spune "**freeze**!" nu mai faceţi nici o mişcare.

Amenzile sunt foarte pipărate, plecînd de pe la 25$ pentru ofense mici (parcare ilegală) şi urcînd pînă la sute de dolari. Amenda nu se plăteşte *niciodată* poliţistului; veţi primi o înştiinţare pentru care o să trimiteţi un cec.

Puteţi contesta o amendă la tribunal; este o experienţă interesantă, dacă nu este repetată prea des. Depinzînd de calitatea argumentelor dvs. judecătorul poate reduce, casa sau susţine amenda.

17 Doctoratul

Un doctorat nu este o treabă uşoară, mai ales dacă vreţi sa fiţi printre primii; sfaturile pe care le puteţi primi sunt nenumărate, şi nu sunt eu cel mai în măsură să le ofer. Iată însă nişte sfaturi utile din perspectiva unui profesor; dacă aveţi probleme s-ar putea să vă fie de ajutor: `http://www-smi.stanford.edu/people/pratt/smi/advice.html`.

17.1 Asistenţii universitari

Pentru că sunt foarte multe teme de corectat şi laboratoare ale studenţilor de supravegheat, universităţile au nevoie de foarte multă mînă de lucru. Obiceiul nu este, ca în România, de a angaja persoane numai pentru acest scop, ci de a pune la treabă studenţii "**graduate**" şi "**undergraduate**". Acesta este un lucru bun, pentru că va reprezenta şi una din sursele de finanţare ale dumneavoastră pe durata doctoratului.

17.2 Panică: voi fi "TA"

Nu e nici un motiv de panică dacă veţi fi un asistent didactic (Teaching Assistant), chiar dacă va trebui să faceţi acest lucru din primul semestru. Muncile pe care le face un asistent sunt pot fi foarte variate şi nu implică neapărat contactul cu studenţii. Iată o listă de activităţi dintre care un TA are de făcut una sau mai multe:

- Să conceapă şi să corecteze **teme**: în cele mai multe locuri aceasta este activitatea de căpetenie a asistenţilor;
- Să ţină ore de **consultaţii**: 1-3 ore pe săptămînă (fixate) asistenţii se află în birou şi răspund întrebărilor studenţilor care au probleme;
- Să pregătească **laboratoare**, în colaborare cu profesorul sau de unii singuri;

- Să supravegheze şi corecteze **examene**: supravegherea nu e mare lucru pentru că practic nu se copiază; mai mult e nevoie de asistenţi pentru a răspunde la întrebări. Examenele sunt de obicei scurte. Corectatul e mai complicat;

- Să corecteze şi noteze **proiecte**;

- Să audieze **cursul**: deşi nu e obligatoriu este foarte util ca asistentul să audieze cursul ca să ştie ce a făcut profesorul şi să înţeleagă întrebările studenţilor;

- Să ţină "seminarii" şi laboratoare; cînd asistentul trebuie să le vorbească studenţilor, face o "**recitation**"; în general înainte de a fi lăsat să vorbească studenţilor asistentul va trebui să dea un test de aptitudini şi eventual să ia un curs rapid de pedagogie, dar asta depinde de cît de mare e criza de asistenţi a departamentului;

- Să ţină cursuri atunci cînd profesorul este indisponibil (rar).

17.3 Voi fi "RA"

În cei 3-9 ani de doctorat, un student are ocazia să treacă prin toate cele trei tipuri de finanţare. Chiar şi universităţile foarte mari îşi obligă studenţii să fie asistenţi didactici, pentru că este o experienţă utilă.

Un asistent de cercetare (Research Assistant) este practic mînă de lucru pentru un profesor (sau proiect); este finanţat de acel profesor şi lucrează pentru proiect toate cele 20 de ore cît are voie de la bursă. (Chiar dacă lucrează mai mult, nu poate fi plătit legal decît pentru 20 de ore, aşa cum discutăm în secţiunea consacrată "dreptului de muncă").

Departamentele fac eforturi ca doctoranzii de ani mari să fie numai asistenţi de cercetare şi ca cercetarea pe care o fac să coincidă cu subiectul tezei de doctorat. Atunci îmbinarea este foarte fericită, pentru că îmbini utilul (**teza**) cu plăcutul (bani).

Altfel, deşi în general postura de RA este preferabilă celei de TA, pentru că este mai productivă, cîteodată e mai bine să fii TA, pentru că sarcinile unui TA sunt relativ limitate şi se termină după îndeplinire, pe cînd ca RA poţi lucra 100 de ore pe săptămînă. Ca TA ai deci nişte timp "liber".

17.4 Sunt fericit: am un "fellowship"

Universităţile mai bogate îşi suportă studenţii fără ca ei să fie nevoiţi să presteze "servicii". Studenţii foarte buni pot obţine burse din surse exterioare universităţii, deşi în general acestea sunt disponibile numai pentru cetăţeni americani. Oricum, viaţa cu un "fellowship" este într-adevăr mai simplă.

18 Călătorii în Statele Unite

Marea mea surpriză a fost să constat că în America **transportul public** este mizerabil (după standarde europene). Singurul mijloc rezonabil (dar nu ca preţ) este **avionul**. Iată o rapidă radiografie a mijloacelor de transport.

Avioanele merg într-un ritm infernal aici; în apropierea unui aeroport mare la 30 de secunde, zi şi noapte, aterizează cîte un avion. Transportul aviatic este în întregime privat, cu o sumedenie de firme mamut care posedă flotile întregi, părţi de aeroporturi şi utilaje, etc. Nume mari:

USAirways (fost USAir), Delta, Northwest, Continental, TWA, American Airlines, United. Adesea firmele sunt asociate cu parteneri externi pentru zborurile internaţionale; de pildă Northwest cu KLM.

Preţul unui bilet în interiorul SUA (**domestic flight**) sau pe zboruri internaţionale este relativ ridicat. Fiecare firmă oferă însă tot felul de ieftiniri pentru clienţii regulaţi (de exemplu la fiecare 25000 de mile pe care le zbori cu ei, primeşti un bilet gratuit). Cum o călătorie peste ocean are 5-6000 de mile într-un sens, cifra poate fi atinsă prin perseverenţă. Pentru ca firma să vă contabilizeze milele, trebuie să vă înscrieţi (gratuit) într-un program "**frequent flyer**"; puteţi s-o faceţi prin telefon, prin Internet sau la aeroport.

Unele firme fac periodic reduceri substanţiale pentru anumite curse; preţul poate ajunge comparabil cu al autobuzului. Un exemplu de care ştiu eu: un program al lui USAirways, numit **ESAVERS**, care anunţă prin **Internet** folosind o listă de poştă electronică ieftinirile din fiecare săptămînă pentru week-end. Verificaţi paginile de web ale firmelor pentru astfel de oportunităţi.

Fiecare mare companie are un set de "**hub**"-uri (aeroporturi în anumite oraşe) în care are cartierele generale. Nu există curse directe între oricare două puncte de pe continent, ci doar curse cu schimbare la un astfel de centru. S-ar putea ca între două oraşe relativ apropiate să trebuiască să schimbaţi avionul în cel mai apropiat "hub".

Autobuze interurbane (Greyhound): există mai multe companii de autobuze interurbane, dar cea mai mare (şi cred că singura care acoperă toată federaţia) este Greyhound Inc. Autobuzele Greyhound sunt foarte scumpe (costul unei călătorii este cam de 2-3 ori al celei făcute cu maşina personală), au legături proaste şi sunt destul de murdare. Cele mai respectabile persoane nu folosesc acest mijloc de transport. Nici măcar nu au reduceri substanţiale pentru studenţi sau dacă iei bilete dus-întors.... Au un program interesant care se numeşte 2-for-1, în care doi inşi care merg pe acelaşi traseu plătesc costul unui singur bilet;

Trenuri (Amtrak): cea mai mare companie de cale ferată americană (nu ştiu dacă nu chiar singura) este Amtrak. Eu, ştiind că vestul a fost colonizat şi cu ajutorul trenului, mă aşteptam ca trenul să fie un mijloc de transport foarte convenabil şi dominant. Eroare, mon cher! Trenul este chiar mai scump decît autobuzul, şi are legături mult mai proaste. Oraşe măricele nici nu au trenuri de călători!

Maşina mică: individualismul americanului se manifestă şi prin mijlocul lui preferat de transport: maşina personală. Reţeaua de autostrăzi este foarte vastă, deşi marcajele cer oarecare antrenament (toate ieşirile sunt indicate cu numere, care nu spun mare lucru). O cantitate enormă de oameni fac naveta în fiecare zi pe distanţe de pînă la 50 de mile; priveliştea autostrăzilor cu 12–14 benzi la ieşirea din New York City (sau Los Angeles) la o oră de vîrf merită admirată.

Autostopul este considerat extrem de periculos, atît pentru şoferi cît şi pentru autostopişti, deci nu vă bazaţi pe asta; nimeni nu o să vă ia. Dacă aveţi de făcut deplasări între oraşe, probabil că la universitate există grupuri de discuţii (prin **Internet** de pildă) pe care vă puteţi anunţa intenţia; dacă cineva merge în aceeaşi direcţie puteţi să-l convingeţi să vă ia în schimbul unei părţi din cheltuieli. Chiar dacă le plătiţi pe toate, aceasta rămîne cea mai ieftină metodă de transport.

Călătoria în oraş: transportul public urban este o copie fidelă a celui interurban: este prost şi cu legături proaste (comparaţia o fac cu transportul public în Europa). Costul unui bilet depinde de oraş, dar de obicei este în jur de 1-1.5$. **Taxiul** este scump, dar nu excesiv de scump (1.5$/milă); vă puteţi permite din cînd în cînd. Nu uitaţi să lăsaţi **bacşis** de 15%. O excepţie notabilă de la aceste însuşiri este jungla de asfalt New York City (şi probabil şi alte megalopolis-uri), în care nu se poate circula decît cu taxiul sau cu transportul în comun (dominat de **metrou**).

19 Dreptul de muncă

În principiu studenţii **J-1** nu pot lucra în nici un fel pentru bani fără aprobarea sponsorului lor. Studenţii **F-1** pot lucra în timpul anului şcolar, pînă la 20 de ore pe săptămînă şi în vacanţe 40 de ore pe săptămînă în campus, sau în slujbe legate de studii.

Foarte interesant: după terminarea unui an universitar, studenţii F-1 au dreptul să lucreze numărul de luni rămase, pînă la 12, în domeniul lor de interes, în afara campusului (chiar la companii); chestia asta se cheamă "**practical training**". Studenţii J-1 pot lucra chiar mai mult şi imediat (nu după un an); nu au însă voie să lucreze mai mult timp decît petrec cu studiile. În plus, după terminarea studiilor, poţi lucra încă 12 luni ca F-1. Astfel de "slujbe de vară" la firme, pe post de "intern", aduc bani buni studenţilor.

Cei cu vize **F-2** nu au voie să lucreze deloc, nicăieri. Cei cu vize **J-2** pot lucra dacă au aprobare de la oficiul de imigrări **INS** (**Immigration and Naturalization Service**), cu condiţia să nu-şi suporte însoţitorul cu J-1. F-2 şi J-2 au dreptul să studieze.

Unii dintre studenţii J-1 sunt obligaţi ca după terminarea studiilor să lucreze timp de 2 ani în propria ţară, înainte de a avea dreptul să capete o slujbă în Statele Unite.

Dreptul "adevărat" de muncă în Statele Unite se exprimă fie printr-o viză cu drept de muncă (H-1 dacă nu mă înşel), fie prin posesiunea faimoasei **"cărţi verzi"** (**green card**). Există mai multe metode de a obţine cartea verde; cele mai la-ndemînă pe care le cunosc sunt:

- Căsătoria cu un cetăţean american (care trebuie să rezulte în coabitare pentru cel puţin un an şi jumătate);
- Cîştigarea cărţii verzi la loteria anuală făcută de statul american (aparent şansele sunt relativ mari pentru români);
- Dorinţa fermă unei firme autohtone (adică americane) de a vă angaja, ceea ce nu e deloc improbabil dacă absolviţi studii universitare (doctorale) aici; procedura oficială este relativ complicată însă cade în cîrca firmei, deci este una din cele mai avantajoase.

20 Călătorii în România

Din timp în timp veţi dori să vă întoarceţi acasă. Tabelele 7 şi 8 prezintă o listă de agenţii de voiaj din întreg teritoriul Statelor Unite.

Pînă de curînd metoda cea mai bună de procurare a **biletelor** consta din a suna pe rînd aceste agenţii pînă găsiţi bilete la un preţ convenabil. Rezervaţi mereu biletele cele mai bune pe care le-aţi găsit. Este considerat nepoliticos să faceţi rezervări duble.

Mai nou puteţi face nişte anchete complete folosind numai Internet-ul; sunt mai multe locuri pe web unde puteţi găsi informaţii *complete* despre preţurile tuturor liniilor aeriene, şi de unde adesea puteţi şi cumpăra bilete. Două adrese sunt `http://www.expedia.com`, a lui Microsoft, şi `http://www.easysabre.com`. Puteţi rezerva şi cumpăra bilete pe Web, de la companiile aeriene însele.

Preţul unei călătorii dus-întors variază enorm ,în funcţie de sezon şi de data la care faceţi cumpărătura; cele mai bune preţuri de care am auzit ajungeau iarna la 490$ şi vara la 680$, dar asta dacă le cumpăraţi cu trei luni înainte de călătorie. De azi pe mîine un bilet poate costa şi 1500$. Biletele sunt mai ieftine de obicei *după* marile sărbători (ex: după Crăciun). Metoda preferabilă de plată este prin **cec**; antenţie: unele agenţii încasează un comision important (2-4%) dacă cumpăraţi cu **cartea de credit**; întrebaţi.

Din nou vă recomand să faceţi cît mai puţine escale, pentru că drumul este foarte obositor altfel. Aparent se suferă mult mai mult de "**jet lag**" (schimbare de fus orar) în direcţia SUA–România decît invers.

Folosiţi şi următoarele adrese de web pentru a căuta chilipiruri.

```
http://www.miesters.com/
http://www.cheapflights.co.uk/Destinations.html
http://www.reservations.com
http://www.travelhub.com/
http://www.tiss.com/
http://www.bestfares.com/newsdesk/newsdesk.htm
```

Agenţie	**Telefon**
Student Travel Agencies	
CIEE's Council Charter	800-800-8222
STA Travel	800-777-0112
Consolidators with ads in the New York Times	
TFI	800-745-8000
Travel Bargain	800-837-3273
Brokers	800-247-6578
Airbrokers	800-883-3273 415-397-4767 (fax)
Overseas Tours	800-227-5988 415-692-7450 (fax)
UniTravel	800-325-2222 314-569-2503 (fax)
Global Access	800-283-5333
Travac	800-872-8800 407-896-0046 (fax)

Tabelul 7: **Agenţii de voiaj** în SUA

21 Poşta; telefonul

În Statele Unite o cantitate enormă de afaceri se face prin telefon sau prin poştă. Bani şi obiecte circulă tot timpul (mai puţin obiecte prin telefon) prin aceste medii; orice vrei să cumperi poţi să

Agenţie	**Adresă**	**Telefon**	**Contact**	**Observaţii**
Online Travel		800-660-5300		`www.euroair.com`
European Travel Inc.	442 Post St. suite 301 San Francisco CA 94102	800-635-6463 415-981-5518 415-986-5166 (fax)		`www.european.com/` `~eurofile/home.html`
AESU Travel, Inc.	2 Hamill Road, Suite 248 Baltimore, MD 21210-1807	800-638-7640 800-695-AESU 410-323-4416 410-323-4498 (fax)		M-F, 9-5, EST student travel
STS Travel		800-781-4040		student travel
New Europe Holidays	10 East 38th St. 10th floor New York, NY 10016	800-NICE-TRIP 212-686-2424	Dana	
Aereo Travel Group	731 Market St., Ste. 401 San Francisco, CA 94103	415-882-5400 800-755-8747 (now: 800-642-8747)		
TAROM	NYC	212-687-6014 212-687-6013		
Dream Tours International	100 N. Brand Blvd, Suite 415 Glendale, CA 91203	818-956-8397 818-507-1715 (fax)		pentru TAROM
CTS International		412-391-0413 800-577-3665	Irene Strintzis	foarte amabilă
U.S. International Travel & Tours	2724 N. Lehmann Ct. Chicago, IL 60614	800-874-0073 312-404-0990 312-404-2888 (fax)		
Kompas Travel, Inc.	68-38 Forest Ave Ridgewood, NY 11385	718-417-1818 718-821-6709 (fax)		
Romanian Tour & Travel		718-204-2333 718-204-2900 718-932-2332		
Rhapsody Tours & Travel Inc.		209-544-8010		
Payless Travel		212-856-0191 800-633-4488		
U.S. & International Travel and Tours		773-404-0990		
Mill Run Tours		212-486-9840		
Nice and Wise Way to Travel	Nice and Wise Travel 14 East 38 Street 10th Floor NY, NY 10016	718-821-7418 212-679-0406	Aura	f. drăguţă
Hut Travel		888-HUT-TRAVEL 312-509-1419		
Kaven Travel		(562) 464 6765 (888) 765-3457	Ligia	`mailto:kaven@earthlink.net` `http://home.earthlink.` `net/~kaven`
Dickman Inc.		(212) 213-5843		ieftin!

Tabelul 8: Alte **agenţii de voiaj** în USA

o faci de acasă, din fotoliu. Cărţile de telefon "**yellow pages**" dau adrese şi numere de telefon ale tuturor firmelor. Există firme care comercializează numai prin telefon sau comandă poştală.

Din ce în ce mai mult există firme care fac comerţ prin **Internet**, şi aceasta este o metodă într-adevăr foarte convenabilă, pentru că poţi foarte uşor "răsfoi" cataloage. Adesea puteţi cumpăra prin Internet produse mult mai ieftine (vedeţi şi secţiunea despre taxele de vînzare de mai jos). De exemplu `http://www.addall.com` vă ajută să găsiţi cărţi iefine.

21.1 Poşta şi alţi cărăuşi

Poşta costă (în 1999) 33 de cenţi între oricare două puncte din Statele Unite. O scrisoare uşoară pînă în România este 60 de cenţi. Poşta poate manipula **colete** de toate felurile la preţuri relativ rezonabile; cunosc persoane care, cînd se mută, îşi trimit o parte din mobilă şi cărţile prin poştă, pentru că este cea mai eficace metodă.

Un american obişnuit primeşte o cantitate uriaşă de corespondenţă, constînd mai ales din reclame (**junk mail**). Toate notele de plată vin prin poştă, rapoartele bancare, nota telefonică, etc.

Poşta oferă o mulţime de servicii suplimentare, cum ar fi redirectarea scrisorilor după mutare sau reţinerea corespondenţei pe timpul vacanţei, deşi adesea face gafe.

Poşta este un organism de stat; se numeşte **US Mail** sau **US Postal Service**. Puteţi afla mai multe de pe **Internet** de la `http://www.usps.gov`.

Există sisteme private de transport al corespondenţei şi pachetelor care fac concurenţă foarte serioasă poştei oficiale. Cele mai faimoase sunt **UPS** (**United Parcel Services** `http://www.ups.com`) care are cam 3/4 din transportul de colete din State, **Federal Express** (sau **FedEx** `http://www.fedex.com`) şi **DHL** (specializat în transporturi internaţionale). Plata nu se face cu timbre ci prin alte mijloace (ex: cărţi de credit).

Aceste firme sunt mult mai fiabile ca poşta şi foarte adesea oferă livrare în 24 de ore, în orice loc. Transportă aproape orice; UPS chiar şi oameni.

Fiecare firmă are propriile cutii poştale; poşta de stat are nişte cutii mari albastre.

21.2 Telefonul

În Statele Unite a suna pe cineva la telefon nu se consideră (ca în Europa) o imixtiune în viaţa sa privată; foarte frecvent puteţi primi apeluri pentru sondaje, reclame, etc.

Sistemul telefonic este în întregime privat; în fiecare regiune geografică există unul sau mai mulţi operatori locali, şi există o serie de operatori care acoperă tot continentul. Dacă aveţi un singur operator (carrier) local nu aveţi de ales cine vă oferă serviciile locale. Dar pentru toate convorbirile **interurbane** (**long distance**) şi internaţionale puteţi alege o companie anume (sau poate chiar mai multe, depinzînd de serviciu). Cele mai mari companii de telecomunicaţii sunt **AT&T** (**American Telephone and Telegraph**; un gigant!), **MCI** (**Microwave Communications Incorporated**) şi **Sprint**. Există şi alte companii mai obscure, care adesea oferă preţuri mult mai bune, în special pentru convorbiri internaţionale. Preţurile sunt mult mai bune, în valoare absolută, decît cele din România, de pildă!

Bătălia pentru clienţi este acerbă. Firmele se dedau la cele mai stranii tertipuri pentru a-şi fura una alteia clienţii. Puteţi în orice clipă schimba compania de interurbane pentru o taxă de circa 5$. Pare ciudat, dar te poţi tîrgui ca un birjar cu marile firme de telefoane pentru tarif. Iată o conversaţie plauzibilă:

> (Sprint) – Am observat că v-aţi mutat serviciul telefonic la AT&T plecînd de la Sprint. Putem întreba de ce?

(Client) – AT&T mi-a oferit un tîrg mai bun: 70 cenţi pe minut cu România şi un **cec** de 50$ ca să mă mut.
(Sprint) – Noi vă oferim pentru 3 luni 66 de cenţi pe minut cu România şi 100 de minute de "long distance" gratuit ca să reveniţi.
(Client) – Nu se poate să obţin 66 cu România şi 9 cenţi pe minut oriunde în Statele Unite la orice oră şi 100 de minute gratuite pentru 6 luni?
(Sprint) – Vă oferim cum aţi cerut, dar cu 10 cenţi pe minut "long distance" seara şi în week-end, 14 cenţi pe minut în timpul zilei, 66 de cenţi cu România şi 200 de minute gratuite timp de 3 luni "long distance".
(Client) – Gata, mă mut la Sprint, dar am plătit deja 5$ dolari ca să mă mut la AT&T.
(Sprint) – Vă dăm înapoi noi cei 5$ şi încă 5$ pentru mutare. Nu vă mai osteniţi să anunţaţi compania de telefoane de mutare, o facem noi. Bună ziua! [clic]

[Pauză de 1 oră; sună telefonul]

(AT&T) – Bună ziua. Am observat că v-aţi mutat de la AT&T la Sprint.
etc.

Convorbirile locale nu se măsoară ca timp. Cele interurbane, de obicei după ora 9 seara, în week-end sau în sărbători sunt mai ieftine.

Există o sumedenie de alte facilităţi: "**calling cards**" care vă permit să cumpăraţi dinainte apeluri telefonice sau să sunaţi din oraş şi să plătiţi de acasă, **taxă inversă** (**call collect**), identificarea celui care vă sună (**caller ID**), semnalizarea apelurilor în timp ce vorbiţi (**call waiting**), convorbiri în 3, etc.

Firmele oferă adesea o sumedenie de servicii cu meniuri vocale: sunaţi undeva şi discutaţi cu un robot telefonic care vă pune să răspundeţi apăsînd pe butoane.

Telefonul este o facilitate absolut indispensabilă în Statele Unite.

22 Taxele

Vom discuta mai multe feluri de taxe.

22.1 Taxele pe venit

Dave Barry (un foarte popular umorist american) scria undeva: "Einstein era un tip extrem de inteligent; genial: nu numai că a inventat teoria relativităţii, dar îşi completa singur formularele de taxe!"

Într-adevăr, taxele sunt o mare anomalie într-o ţară unde totul este atît de simplu. Nu pot să înţeleg cum a putut fi pus la punct un sistem atît de alambicat. Mă rog, treaba lor. Departamentul care se ocupă de taxe se numeşte **IRS** (**Internal Revenue Service**) şi există o grămadă de bancuri urîte despre el.

Schema e cam aşa: în fiecare an, înainte de 15 aprilie, trebuie să trimiţi un "**tax statement**", care priveşte tot anul calendaristic care s-a încheiat la 1 ianuarie. Fiecare individ care a făcut un ban în State (inclusiv dvs.) trebuie să trimită un asemenea formular.

Din păcate trebuie plătite taxe federale, taxe către statul în care sunteţi rezident şi taxe către oraşul în care locuiţi; asta triplează dificultatea problemei. Fiecare formular are o cărticică care explică cum trebuie completat şi care face referire la cărticelele multor alte formulare care nu trebuie completate, etc.

În tax statement scrii cît ai primit, cît crezi tu că se cuvine să se taxeze şi cît ai plătit deja taxe (cel care te angajează plăteşte pentru tine de obicei). Anexezi o dovadă de la cel care te-a angajat (formularul **W-2**, în cazul nostru eliberat de universitate). După aceea scazi cît ai dat din cît ţi-a ieşit că trebuie să dai şi vezi cît ai plătit prea mult (sau prea puţin). Dacă eşti dator trimiţi un cec, altfel ţi se trimite unul (ura!). Dacă te verifică şi te prind că i-ai înşelat, plăteşti dobîndă mare pe toate sumele pe care le-ai sustras. În cel mai bun caz asta-i tot, în cel mai rău asta se cheamă evaziune fiscală şi se poate solda cu puşcărie.

Cel mai simplu mod de a completa taxele este să vedeţi un formular completat de cineva care a avut în anul anterior un statut asemănător cu al dvs., şi să-l folosiţi ca exemplu. Probabil că veţi completa formularele **1040NR-EZ** şi **8843**, dar nimeni nu poate băga mîna în foc.

Ce trebuie reţinut:

- Există un **tratat** bilateral româno-american semnat în 1971 prin care studenţii din România sunt scutiţi de taxe pe primii 2000$ pe care îi cîştigă (China are 5000$ iar Ungaria nelimitat). Aceşti bani se scad deci din cîştig, înainte de a calcula valoarea taxabilă.
- Nu puteţi sustrage taxelor cărţile, **asigurarea** de sănătate, nimic de genul ăsta;
- Nu plătiţi taxe pentru banii de studii (**tuition**) pe care oricum nu-i vedeţi (cei plătiţi pentru taxe de studii); plătiţi numai pentru banii încasaţi (**stipend**); (dacă vi se pare firesc aflaţi că în '97 o lege care făcea "tuition" taxabilă a căzut la "mustaţă" în Congres);
- Chiar dacă sunteţi **căsătorit** şi v-aţi adus partenerul în primii ani sunteţi pentru taxe considerat necăsătorit (taxable status: single);
- În fiecare an, o anume sumă nu este impozabilă. De exemplu în 1998, această sumă a fost de $2700. Formularul va specifica acest lucru; puteţi scădea suma asta din venit înainte de a calcula taxele.
- Înainte de a trimite formularele faceţi copii după ele şi după W-4; o să aveţi nevoie anul viitor.

22.2 Taxele pe vînzări

Un lucru demn de reţinut: fiecare stat şi unele oraşe au **taxe** pentru vînzarea produselor care se adaugă la preţ. Valoarea taxei este de ordinul a 7-8% din valoarea produsului. În felul acesta puteţi ieşi mai ieftin cumpărînd produse prin poştă din alte state, pentru ca taxa nu se aplică pentru vînzări inter-stat (probabil nu au căzut de acord cine să ia banii). Un colet cu cărţi prin UPS poate fi 4$, ceea ce înseamnă că dacă aţi cumpărat de peste 50$ aţi făcut economie! Preţurile afişate în magazin de obicei nu includ taxele, aşa că fiţi atent la casă să aveţi destui bani.

23 În loc de încheiere

Nu putem încheia aici, pentru că de fapt aici totul începe. În caz că vă cuprinde melancolia, amintiţi-va două lucruri:

- Şi alţii au trecut prin situaţia dumneavoastră şi au supravieţuit;
- Aveţi oricînd posibilitatea să vă întoarceţi acasa; venind la doctorat nu v-aţi tăiat nici o posibilitate; dimpotrivă.

S-auzim numai de bine, doamnelor, domnişoarelor şi domnilor aspiranţi doctori!

Mihai Budiu
Pittsburgh,
15 ianuarie 1999

Index